

LATVIJAS-IGAUNIJAS BIEDRĪBAS
MĒNEŠRAKSTS

LĀTI-EESTI ÜHINGU KUUKIRI

Nr. 1

1933. G.

APRĪLIS - MAIJS

1. GADS

LATVIJAS - IGAUNIJAS BIEDRĪBAS IZDEVUMS

Pie mākslīgo mēslu iepirkšanas
pieprasiet pirmklasīgo Latvijas

zuperfosfatu

marku.

Adr. Rīgā, L. Pils ielā 23, dz. 13

Tālruni: 21755 un 32848

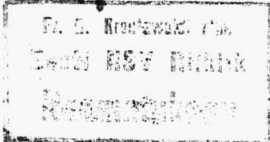
LATVIJAS-IGAUNIJAS BIEDRĪBAS MĒNEŠRAKSTS LĀTI-EESTI ÜHINGU KUUKIRI

Nr. 1.

Aprīlis-Maijs

1. gads

SP. 6131

Ievadam. Eesõnaks.

Sekojošā sprāstam mērķim — nostiprināt draudzību starp Latvijas un Igaunijas tautām un sekmēt savstarpēju tuvināšanos — Latvijas - Igaunijas biedrība, pēc savas 5 gadu pastāvēšanas, ir atzinuse par nepieciešamu savu darbību paplašināt, lai jo sekmīgāki veiktu uzdevumu. Esam gan sarīkojuši ekskursijas un savstarpējus apciemojumus, ir noturēti referāti un apspriedes par abu tautu intereses skarošiem jautājumiem, sarīkoti koncerti, izstādes, un pie biedrības nodibinātas sekcijas speciāliem uzdevumiem, bet viss tas ir nepietiekoši cēla mērķa sekmīgai sasniegšanai.

Draudzība var būt īsta un ilgstoša tikai tad, ja viens draugs otru labi pazīst, ja visas varbūtējās domstarpības un pārpratumi tiek laikā noskaidroti un likvidēti. Tikai tādos apstākļos reiz nodibināta draudzība un sadarbība būs nesatricināma un droša.

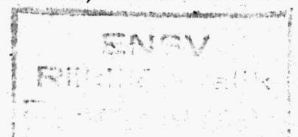
Par nožēlošanu, tomēr jāatzīst, ka kaut gan abas tautas — latvieši un igauņi — kā vistuvākie kaimiņi savu attīstību izveidojušas vienādos apstākļos, arī savu valstu neatkarību izcīnījušas visciešākā sadarbībā, viena otru vēl nepietiekoši pazīst. Vāji pazīstam viena otras īpašības, centienus, dzīves izveidošanas paņēmienus.

Tāpēc arī var rasties viena otra aizdoma, neuzticība. To, varbūt, gan varētu visā pilnībā attiecināt tikai uz atsevišķām

Jālgādes oma eesmärki — kindlustada sõprust Lāti ja Eesti rahva vahel ning soodustada omavahelist lähenemist — Lāti-Eesti ühing pärast 5 aastast tööd on jõudnud otsusele, et ta oma ülesannete parimaks kordasaatmiseks peab laiendama tegevust. Oleme korraldanud ekskursioone ja omavahelisi külastamisi, on peetud referaate ning nõupidamisi küsimusist, mis huvitavad mõlemaid rahvaid, on korraldatud kontserte, näitusi ja asutatud komisjone eriliste ülesannete täitmiseks, aga kõike seda pole veel küllalt nii suure eesmärgi saavutamiseks.

Sõprus võib olla tõeline ainult siis, kui üks sõber tunneb teist, kui kõik võimalikud arusaamatused ja mõttevahed selgitatakse ning kõrvaldatakse. Ainult sääraates oludes võib kord sündinud sõprus ja koostöö olla kindel ja julge.

Kahjuks pean tunnistama, et lātlased ja eestlased teineteist tunnevad veel väga vähe, hoolimata sellest, et nad on arenenduhistes oludes lähemate naabritena ning võitsid oma riikide iseseisvuse kõigetihedamas koostöös. Meie ei tunne teineteise omapärasusi, püüeid, elu korraldamise metoode. Sellepärast võib vahel sündida kahtlus, usaldamatus. Üks tähtsamaist arusaamatuse põhjusist on see, et iga rahvas räägib oma keelt, millest teine aru ei saa. Pole lootust oota, et ka lähemas tu-

personām, vai tuvākiem pierobežu kaimiņiem.

Viens no galvenie šīs nesaprašanās iemesliem ir tas, ka katra tauta runā savu, otrai tautai nesaprotamu valodu. Nav arī gaidāms, ka tuvākā nākotnē ikviens latvietis brīvi pārvaldīs igauņu valodu, vai igauņu latviešu.

Tomēr valodas neprašana nedrīkstētu būt par šķērslī abu tautu īstai draudzībai un ciešai sadarbībai, nedrīkstētu būt par šķērslī abu valstu iekarotās brīvības nodrošināšanai, kas iegūta ar tik daudz upuriem.

Mūsu tagadējā paauzde ir atbildīga vēstures priekšā, ir atbildīga nākotnes paauzde - pāauzde par to, vai būsīm pratuši pienācīgi novērtēt tās brāļu asinis, ar kurām slacītas mūsu dzimtās zemītes, par kurām pirkta mūsu tautu brīvība un valstu neatkarība.

Latvijas - Igaunijas biedrība, nopietni apsverot jautājumu par abu tautu tuvināšanu un gala mērķa sasniegšanu, nākusi pie slēdziena, ka ar referātiem, sarīkojumiem, ekskursijām un cita veida biedrības sekciju darbību gan var daudz ko no-skaidrot un darbību sekmēt, bet plašākām abu tautu masām tas maz ko vēl spēj dot. Nepietiek, ja saprašanās un sadarbība nodibināta starp atsevišķām personām, vai iedzīvotāju nogrupējumiem; tai jābūt starp abu tautu masām.

Šā uzdevuma sekmēšanai mūsu biedrība stājas pie sava mēnešraksta izdošanas paralēli abās valodās — latvju un igauņu. — padarot to vienlīdzīgi pieejamu abām tautām.

Caur šo izdevumu centīsimies apgaismot visus tos jautājumus, kā politikas un tiesību, tā arī saimniecības un kultūras laukā, kuriem plašāka nozīme abu tautu turpmākā attīstībā un sadarbībā. Neliagsim savu draudzīgu roku arī tiem Latvijas un Igaunijas tuvākiem kaimiņiem, kuri atrodas no mums uz dienvidiem un ziemeļiem vai arī otrpus viļņojošiem Baltijas jūras ūdeņiem.

Mēs ceram, ka ar mūsu igauņu draugu atbalstu, tas mums izdosies. Vēl jo vairāk mēs uz to varam palauties tāpēc, ka atrast šos kopējus ceļus abu valstu nostiprināša-

levikus iga lātlane vabalt kōneleks eesti, vōi eestlane — lātiķeelt. Siiski keele oskamatus ei tohiks olla takistuseks mōlema rahva sōprusele ja tihedale koostōole, ei tohiks olla takituseks mōlema riigi vōidetud vabaduse kindlustamisel.

Meie praegune pōlv on vastutav ajaloo ees, on vastutav tuleviku pōlvede pōlvedele selles, kas oleme osanud õigelt hinnata seda vendade verd, mis valatud meie kodumaade pindadel, millega ostetud meie rahvaste vabadus ja riikide iseseisvus.

Lāti - Eesti ūhing, kaaludes mōlema rahva lähendamise ja teiste eesmärkide saavutamise küsimust, leidis, et referaati-dega, pidudega ja ūhingu komisjonide tegevusega vōib küll palju selgitada ja tegevust edendada, aga laiadele rahvakihtidele see annab siiski veel liig vähe. Pole küllalt, et sōprus ja kooskōla on ainult mõningate isikute vōi elanike gruppide vahel; see peab olema mōlemate rahvaste vahel.

Selle ūlesande täitmiseks meie ūhing algab oma kuukirja väljaandmist. Ta ilmub paralleelset mōlemais — lāti ja eesti — keeltes, nõnda on ta kättesaadav mōlemale rahvale.

Selles väljaandes katsume valgustada neid poliitika, õigus-, majandus- ja kultuurelu küsimusi, milledel suurem tähtsus rahvaste edaspidises arenemises ja koostōos. Ulatagem sōbralikku kätt ka Lāti ja Eesti pōhja ning lõunanaabritele, samuti ka Läänemere teise kalda elanikkele.

Loodame, et oma Eesti sōprade kaasabi-ga seda ka jõuame. Seda vōime loota ka sellepärast, et ūhiste teede leidmine on mōlema rahva südamlikum soov. Meie algatuse hāād kordaminekut garanteerib ka vastutulek riigi kõrgema vōimu kandjate ja tegelaste poolt, samuti suur kaastōolist-te pere, kelle eesotsas on laialt tuntud avalikkuse tegelane Fr. Balodis, kes lah-kelt võtnud oma õlgadale kuukirja juhtimise.

Loodame, et meie ajakiri leiab lahtiseid uksti Lāti ja Eesti majades.

„Sellega istutatakse Lāti - Eesti piirile uus tamme taim, mis kõigelahemas tule-

nā ir arī abu tautu sirsnīga vēlēšanās. To mums garantē arī tā labvēlība, kuŗu mūsu pasākumam sniedz valsts augstākās varas nesēji un atbildīgie darbinieki, kā arī kuplā līdzstrādnieku saime no zinātnisku un sabiedrisku darbinieku aprindām ar iecienīto un plaši pazīstamo sabiedrisko darbinieku un zinātnieku prof. Fr. Balodi priekšgalā, kas laipni uzņēmies mēnešraksta vadību.

Laižot mēnešrakstu tautā ceram, ka tam atvērsies plaši vārti kā Latvijas, tā Igaunijas sētās un visur tas atradīs miļu mājas vietu.

„Uz Latvijas - Igaunijas robežas tiek dēstīta jauna spēcīga ozola zīle, no kuŗas visdrīzākā nākotnē jāizaug tam kuplam un spēcīgam Baltijas ozolam, kuŗš paliks mūžam nelokams pret katru visbārgāko vētru!“

A. Alberings,

Latvijas - Igaunijas b-bas pr-ks.

vikus peab kasvama tugevaks Balti tam-meks, mis jāab kōikumatuks isegi suure-mates tormides!“

A. Alberings,

Lāti - Eesti ühingu esimees

Darbu sākot. Tööd alates.

Daudzus gadu simteņus līdzās viena otrai Baltijas jūras krastā dzīvojot, latviešu un igauņu tautas ir kopīgi iemācījušās vienlīdzīgi karsti mīlēt Baltiju, mūsu dzimteni.

Jau sirmā senatnē abas tautas ir samaksājušas asinīm par Baltijas kalniem, upēm un lējām, abas ir cinījušās ar tiem pašiem ienaidniekiem, kas no austrumiem un rietumiem nākdami ir kārojuši iegūt mūsu zemi.

Ap 600 gadu pēc Kristus pirmo reizi krievi nonāca līdz Latvijas un Igaunijas austrumu robežai, un no tā laika abas tautas, latvieši un igauņi, nepārtraukti pūlējās atsist šo mūsu bīstamāko ienaidnieku uzbrukumus. Un tapat senatnē dāņi un zviedri vairākkārt gan ar lielāku, gan mazāku veiksmi vai neveiksmi centās nostiprināties mūsu jūras un upju krastos, lai izmantotu tos labos satiksmes ceļus no rietumiem uz sudraba bagātiem austrumiem, kuŗus daba mūsu dzimtenei piešķirusi: Rimberts, Nestors,

Mitu sajandit teineteise kõrval Läänemere kaldal elades, Lāti ja Eesti rahvad on ühiselt õppinud soojalt armastama meie kodumaad — Baltit.

Juba ürgvanal ajal on mōlemad rahvad maksnud oma verega Balti māgede, jōgede ja aasade eest, mōlemad vōitlesid nende samade vaenlastega, kes lāānes ja idas soovisid meie maad omaks saada.

600. a. p. Kr. jōudsid slaavlased esimest korda Lāti ja Eesti idapiirini ja sellest ajast on mōlemad rahvad — lātlased ja eestlased — pūidnud vahetpidamata lūūa tagasi meie kardetavamate vaenlaste pāāletungimisi. Samuti minevikus ka daanlased ja rootslased mitu korda küll suurema, küll väiksema tulemusega kat-susid end kindlustada meie mere ja jōgede kallastel, et kasutada hāād teed lāā-nest idasse, kus rikkalikult leiti hōbedat, mida loodus meie maale pole andnud: Rimbert, Mestor ja Snorre pakuvad huvitavaid andmeid neist vōitlustest; mina mainin nāiteks ainult Snorre juttu Rootsi

Snorre dod interesantus datus par šim cīņām, es pieminēšu tikai, piemēram, Snorres stāstu par zviedru karaļa Upsalas Erika kariem Igaunijā un Kursā un Rimberta gleznainos Birkas Olava Kursas kara gājiena aprakstus un dāņu smagās neveiksmes tēlojumu turpat, kuršu zemē. Ar drošsirdīgu cīņu mūsu senči atbildēja cīņai.

Un ja karš vienmēr izsauc pretkaru, — cik labi šo aksiomu apgaismo Indriķa kuršu un igauņu raksturojums: tie bieži ar savām lielām jūrās laivām esot apciemājuši Dānijas un Zviedrijas ostas, laupīdami, postīdami pilsētas un laukus un aizveddami pilsoņus gūstā...

Bet līdzās cīņām sirmā senatnē varam novērot arī mūsu senču dzīvus tirdznieciskus sakarus savā starpā un ar ļoti plašu apkaimi, krietnu kultūras sadarbību, kara sasniegumus, tik diženus un dāļus uzglabājušas senvietas. Tā jau aizvēstures laikmetā miera darbs un uzspiestās cīņas ar kopīgiem ienaidniekiem sakausēja mūsu abu tautu likteņus vienādās rūpēs par dzimtenes brīvību, labklājību un kultūras attīstību.

Un kad 13. g. simtenis atnesa vēl jaunu naidnieku, ļaunāku un varmācīgāku, kopīgā nelaimē sāka izveidoties draudzība, kara vienmēr stiprāka kļuva, kad svešu kungu un varu karu posts draudēja ugunīs, asinīs, mērī, badā un slimībās iznīcināt mūsu dzimteni un visu dzīvo tani. Šo draudzību diženi iesvētīja igauņu un latviešu, sev. vidzemnieku, asinsbrālība zviedru kara pulkos kaujas laukos Vācijā 17. gadusimtenī, un to labāki nostiprināja kopīgie prieki un kopīgās bēdas gaišākā „zviedru laikmetā“ un krievu imperijas divos gadusimtenos.

Beadzot, pasaules karā latviešu dēli Daugavas krastā varonīgi stājās pretīm pārspēkam un tā aizsargāja no posta ne tikai atlikušo savas zemes daļu, bet arī Igauniju, — un brīvības cīņās, pieminēšu Cēsu kauju, igauņu drošsirdīgie karavīri atnesa Latvijai savas zemes pateicību par Daugavas, Ventas un Zilupes krastos lietām asinīm.

Tā Latvijas un Igaunijas draudzību ir svētījis pats liktenis un neatvairāmā nepieciešamība. Šī draudzība ir kļuvusi

kuninga Upsala Eriku sōdadest Eestis ja Kuuramaal ning Rimberti ilusat Birki Olav'i Kuura sōja kirjeldust, samuti daani suurte kahjude kujutust Kuuramaal. Meie esivanemad vastasid neile kangelasliku vōitlusega.

Sōda alati toob teist sōda, — seda aksoomi hāsti valgustab Hindrek, kas iseloomustanud kuuralasi ja eestlasi jārgmiselt: nende suured merelaevad sagedasti külastasid Daani ja Rootsi sadamaid, rōōvides, hāvitades linnasid ning talusid ja vōtsid elanikud vangī... .

Vōitluste kōrval nāeme kauges minēvikus ka meie ūrgvanemate elavaid kaubanduse vahekordi, küll omavahelisi, küll laiema ūmbrusega. Samuti mārka-me suurt kultuurilist koostōōd, mida tōendavad vanad linnused. Nōnda juba eelajaloolistel aegadel rahulik tōō ja vōitlused ūhiste vaenlastega ūhendas meie mōlema rahva saatusi ūhesuguseisse muredesse kodumaa vabaduse, rahu ja kultuuri arenemise eest.

13. sajand tōi veel ūhe uue vaenlase, kes oli palju hirksam ja vōimsam. Siis hakkas kujunema sōprus, mis sai ikka tugevamaks, kui vōōraste valitsejate ja sōdade hādaoht āhvardas hāvitada meie kodumaa tules, veres, nāljas ja haigustes. Seda sōprust suurepāraselt pūhitsesid eestlased ja lātlased (iseāranis Liivimaalt) veresōpruses rootsisōja vāljadel Saksamaal 17. sajandil ja seda kindlustasid ūhised rōōmud ning mured parimal „rootsiajal“ ja vene impeeriumi ajal kahesajandi jooksul.

Lōpuks maailmasōjas Lāti pojad kangelaslikult lāksid suurema vaenlase vastu Daugava kallastel ja kaitsesid mitte ainult oma kodumaa ūlejāānud osi, vaid ūhes sellega ka Eestit.

Nii an Lāti — Eesti sōprust pūhendatud saatus ise ning suur tarvidus ūksteise järele. See sōprus on saanud traditsiooniks, mis on armas mōlemale rahvale. Tema sūvendamine ja edasi arendamine on Lāti - Eesti ūhingu eesmārgiks ning ūlesandeks. Meie tahame kindlustada parimat koostōōd kultuuri ning majanduse aladel ja iial ei unusta, et Eesti on Lāti liitlane. Meie pūūame

tradīcija, kas arī mīla ir abām tautām, un to vēl padziļināt un izkopt ir latviešu un igauņu biedrības mēnešraksta uzdevums un mērķis. Mēs gribam palīdzēt nostiprināt labāku sadarbību kultūras un saimniecības laukā un apzināties, ka Igaunija ir Latvijas sabiedrotais. Mēs gribam censties iepazīstināt abas tautas vienu ar otras domām un sasniegumiem; ja labāki viens otru pazīsim, vēl tuvāki viens otram kļūsim. Mūsu vēlēšanās ir tikai viena: lai mūžam laimīgi, brīvi un draudzīgi līdzās plivinās Latvijas un Igaunijas karogi Baltijas jūras krastā, zemēs, kas pieder mums, latviešiem un igauņiem!

F. Balodis.

tuvustada mõlemaid rahvaid teineteise mõtetega ja saavutustega. Kui üks teist paremini tunneme, siis saame ka teineteisele lähemale. Meil on ainult üks soov: lehvigu Läti ja Eesti lippud igavesti teineteise kõrval Läänemere kallastel, maades, mis kuuluvad meile, lätlasile ja eestlasile!

F. Balodis.

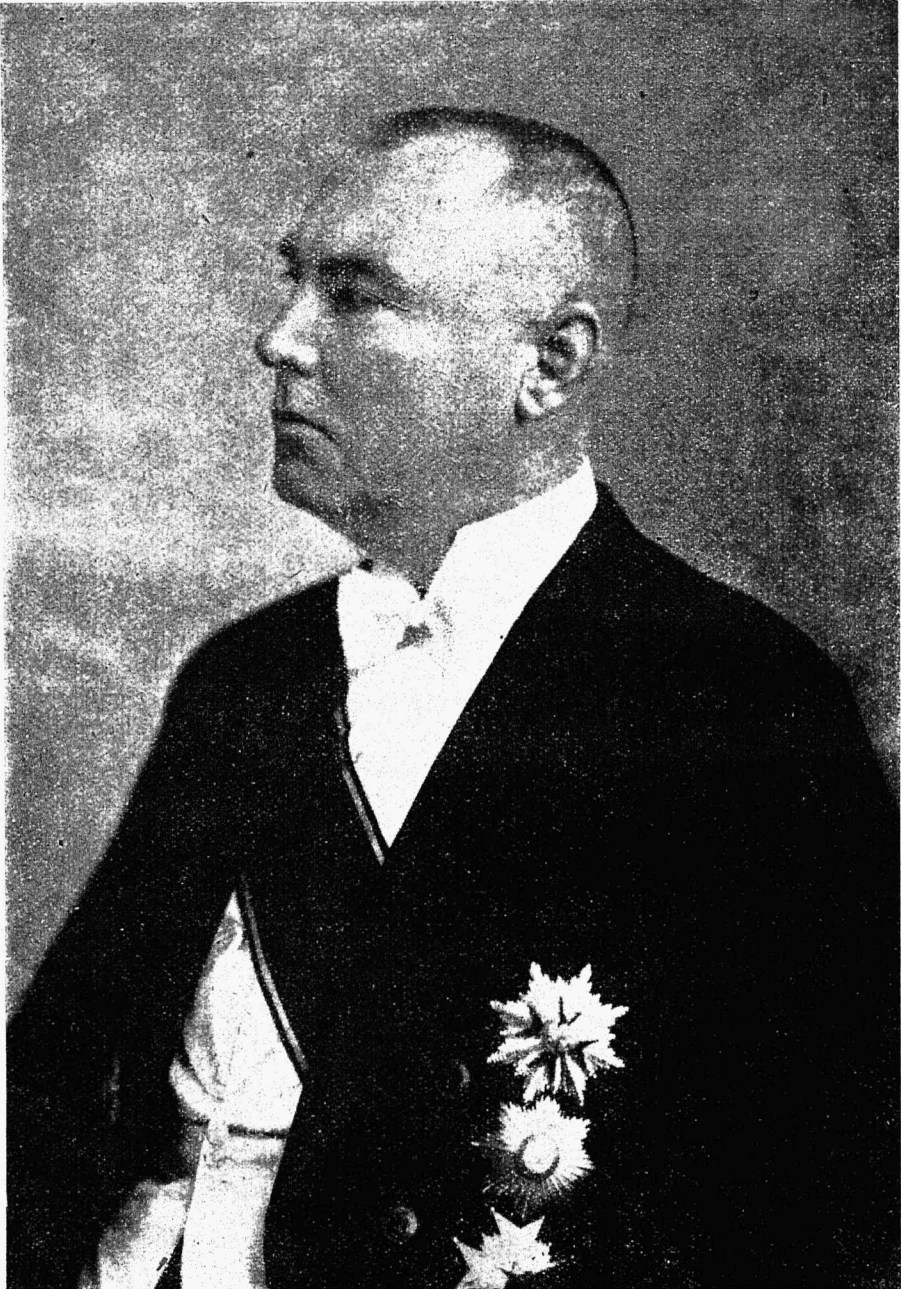

Jau 5 gadus Latvijas - Igaunijas biedrība veic savu svētīgo darbu, kas aizvien iet plašumā. Par to liecina patreizējā mēnešraksta izdošana, kas līdz ar to vaināgo biedrības līdzšinējo darbību un, atbilstot mūsu tautas dzīvai interesei par kaimiņu un sabiedrotās igauņu tautas dzīvi un kultūru, var kļūt par jo svarīgu faktoru abu tautu tuvināšanās darbā. Izsaku cerību, ka latvju tauta, apziņoties šī pasākuma svarīgumu, ar dzīvu interesi atbalstīs mēnešraksta sprauto mērķu sasniegšanu, jo šie mērķi ir viņas pašas mērķi. Tas ir mans labākais novēlējums jaunajam mēnešrakstam viņa gaitās.

A. Kviesis,
Valsts prezidents.

Juba viis aastat Läti - Eesti ühing teeb oma kasulikku tööd, mis siirdub ikka laiemaks. Seda tunnistab käesoleva kuukirja väljaandmine, mis ühes sellega kroonib ühingu senist tegevust. Kuna meie rahval on elav huvi naabri ja liitlase Eesti rahva elu ning kultuuri vastu, siis võib ta saada tähtsaks teguriks mõlema rahva lähendamise töös. Avaldan lootust, et Läti rahvas selle algatuse tähtsust õieti hindab ja elava huviga aitab kuukirja eesmärkide saavutamist, kuna need eesmärgid on ka tema enese eesmärkideks. See on minu parim soov uuele kuukirjale tema radadel.

A. Kviesis,
Riigipresident.

Alberts Kviesis,
Latvijas Valsts Prezidents.

Konstantins Petss,
Igaunijas valsts vecākais.

Ar dziļu gandarījumu atzīmējams Latvijas-Igaunijas biedrības lielais un svētigais darbs abu mūsu sabiedroto tautu tuvināšanā un vienošanā. Mūsu tautu likteņi no seniem laikiem ir vijušies kā saimnieciskās, tā garīgās dzīves plūdmā. Ar Igaunijas un Latvijas valstu neatkarības iegūšanu, abu tautu kopējās intereses iegājušas jaunā, plašākā un dziļākā gultnē. Kopējās brīvības cīņas par abu tautu un valstu patstāvību uzlikušas mums pienākumu — kopējiem spēkiem tālāk sargāt, veidot un nostiprināt šos ieguvumus.

Igaunija un Latvija var pastāvēt vienīgi un tikai kā nacionālas un demokratiskas valstis, visciešākā kultūras, saimniecības un politikas sadarbībā. Mūsu turpmākais spēku briedums lai sekmējas kopā ar pārējiem kaimiņiem Baltijas valstu savienībā.

Vislabākās sekmes šai lielajā vienošanas darbā tuvināšanas biedrībai un viņas ideju paudējam.

A. Bļodnieks,
Ministru prezidents.

Sūgava rōomuga pean hāāks kiitma Lāti - Eesti ūhingu suurt ning kasutoovot tōōd mōlema liitlase lāhendamisē ja ūhendamisē. Meie rahvaste saatus on juba ūrgvanast ajast olnud ūks ja see sama nii majanduslikus, kui ka vaimlises elus. Eesti ja Lāti riikide vabaduse saavutamisega on mōlema rahva ūhised huvid lāinud veel laiemais ning sūgavamaiks. Ūhised vabadusvōitlused mōlema rahva ja riikide iseseisvuse eest nōuavad meilt suure ūlesande tāitmist — neid saavutusi ūhiste jōududega kaitsa, arendada ning kindlustada ka tulevikus.

Eesti ja Lāti vōivad iseseisvateks jāāda ainult rahvuslike, demokraatliste riikidena kōige tihedamas kultuurses, majanduslikus ning poliitilises koostōōs. Kasvagu meie uued jōud ūhes teiste naabritega Balti liidus!

Kōigeparemat edu suures ūhendamisē tōōs Lāti - Eesti ūhingule ning tema hāāle-kandjale!

A. Bļodnieks,
Ministerpresident.

Vēsture nepārprotami rāda, ka Baltijas valstis varēs pastāvēt tikai tad, ja tās atradīs kopēju valodu ne tikai kultūras, bet arī saimniecības un politikas jautājumos. Nepieciešamība radīt ciešu sadarbību organizētā veidā starp Baltijas valstīm ir kļuvusi jo asi sajūtama tagad, kad pasaules un it īpaši Eiropas kontinenta saimnieciskā un politiskā krīze atkal no jauna liek uz svara kausiem Baltijas valšķu nākotni.

Latvija un Igaunija ir jau likušas pirmos pamatakmeņus Baltijas valšķu savienībai. Vistuvākās nākotnes uzdevums ir panākt šo divu valšķu savienības darbības tālāku izveidošanu — šās savienības paplašināšanu.

V. Salnais,
Ārlietu ministrs.

Ajalugu nāitab selgelt, et Balti riigid vōivad jāāda iseseisvaiks ainult siis, kui nad leiavad ūhise keele mitte ainult kultuuri, vaid ka majandus ja poliitika kūsimsis. Tiheda organizēeritud koostōō vajadus Balti riikide vahel on eriti tuntav praegu, millal maailma, aga iseāranis Euroopa kontinendi, majaduslik ja poliitiline krīis paneb jālle kaalule Balti riikide tuleviku.

Lāti ja Eesti on juba pannud esimesi nurgakive Balti liidule. Lāhema tuleviku ūlesandeks on saavutada selle liidu tegevuse arendamist — selle liidu laiendamist.

V. Salnais,
Vālisminister.

Igaunü un latviešu sadarbs un draudziba radäs jau tai laikā, kad abu tautu labākie dēli nodibināja pirmās nacionālās organizācijas, cīņai pret oikonomisko jūgu un svešo varu pārtautošanas politiku. Šo darbinieku pūles vaiņagojās sekmēm, un no brīvības cīņu laikmeta līdz mūsu dienām abas tautas ir vienmēr sapratušās visos mūsu valšķu dzīvei svarīgos jautājumos. Tomēr mūsu zemju ģeopolitiskais un oikonomiskais stāvoklis prasa vēl ciešāku sadarbu, — un tāds sadarbs iespējams tikai, ja viena tauta otru vēl labāk pazīs un patiesi zinās un sapratīs otrs rīcību noskaņas un kultūru.

Tādēļ katrs igauņis un latvietis lai silti apsveic katru pasākumu, kuŗa uzdevums ir ciešāka sadarba mērķiem gādāt par labāku savstarpēju iepazīšanos un saprašanos.

J. Mölders,
Igaunijas diplomāt. pārstāvis
Latvijā.

Eesti ja Läti rahvaste koostöö ja sõprus tekkis juba sellest ajast, kui nende ärksamad tegelased rahvuslikke organisatsioone löid vööra rahva majanduslise surve ja ümberrahvustamise poliitika vastu vöitlemiseks. Nende tegelaste töö kandis vilja, ja iseseisvuse vöitluste päevadest kuni senini on mõlema rahva vahel kõigis tähtsamates ja meie riiklikku olemas olemist puutuvates küsimustes täieline arusaamine olnud.

Kuid meie ühine ģeopoliitiline asend ja ühised majanduslised olud kutsuvad meid veel lähemale koostööle, milleks on tarvis mõlemal rahval lähemalt teine teise oludega tutvuneda ja hingeelust arusaada.

Sellepärast tuleb igal eestlasel ja lätlasel kõige soojemalt tervitada iga algatust, mille otstarbeks on vastastikkune tutvunemine ja aluste loomine koostöö tihendamiseks.

J. Mölder,
Eesti diplomaatline esindaja
Lätis.

Saimniecība. Politika.

Latvijas-Igaunijas konference. Lāti-Eesti nõupidamine.

28. un 29. aprīli Rīgā notiks abu sabiedroto valšķu ārlietu ministru konference, kas sanāk pēc vairāk kā pusgada gara pārtraukuma.

Jaunais Latvijas ārlietu ministrs V. Salnais nekavējās ne mirkli, lai kā pirmo neatliekamo ārpolitisko soli izceltu sadarbības atjaunošanu un saskaņotības nepieciešamību ar mūsu ziemeļu kaimiņu, un visi apstākļi norāda uz nozīmētās apspriedes izcilus svarīgumu. Starptautiskais politiskais un saimnieciskais stāvoklis ir ārkārtīgā mērā sarežģīts. Kaleidoskopiskā ātrumā risinājušies pēdējo mēnešu notikumi, aizskarot plašu joslu no Tālo Austrumu konfliktā, pāri Amerikas akūtai finan-

28. ja 29. aprīlīl on Riias mõlema liitlase välisministrite nõupidamine, mis tuleb kokku pärast poole aastat vaheaega.

Uus Läti välisminister V. Salnais ei viivitanud silmapilkugi, et tuua esile oma esimese välispoliitilise sammuna kooskõla ning koostöö vajaduse põhjanaabriga, ja kõik asjaolud tunnistavad tuleva nõupidamise suurt tähtsust. Rahvusvaheline poliitiline ja majandusline seisukord on äärmiselt keeruline. Suure rutuga tulnud viimaste kuude sündmused puudutasid laia maa-ala Kauge-Ida kokkupõrkamisist üle Amerika terava rahanduse kriisi kuni Euroopa poliitilise Gor-

ciälai krizei, līdz Eiropas politiskam Gordinja mezglam, kur Vācijas demokratijas sabrukums, Itālijas ierosinātais politiskais pakts un Anglijas — P. S. R. S. attiecību saspilējums nostāda katras valsts ārpolitiku ārkārtīgi svarīgu un komplicētu uzdevumu priekšā.

Vairāk kā jebkad starp Latviju un Igauniju šinī brīdī jāvalda pilnīgai savstarpējai uzticībai un vienprātībai, jo tagadējā laikmetā, kur gandrīz katra diena ienes pārmaiņas starptautiskā stāvoklī, pat samērā niecīgas izšķirības uztvērumos vai taktikā var radīt iemeslu domstarpībām nākotnē, kas var tikai vājināt mūsu pozīcijas.

Tāpēc ar gandarijumu jāapsveic paziņojums, ka šī Latvijas - Igaunijas konference visnotāl būs veltīta degošo palītisko problēmu iztirzāšanai un nav pamata domāt, ka šeit varētu izcelties kādas nesamierināmas domu starpības vai nepārvarāma viedokļu dažādība. Abām valstīm visvairāk rūp miers, kādēļ viņas viegli atradīs kopēju valodu zīmējoties un visiem centieniem, kas sprauž sev par mērķi miera nodrošināšanu un ceļa pavēršanu smagās saimnieciskās krīzes pārvarēšanai. Tāpat ne Latvija, ne Igaunija nav ieinteresētas sniegt savu roku kautkādam politiskām kombinācijām, kas tās varētu ieraut lielvalstu politiskā spēlē vai novest kādā politiskā atkarībā un nevajadzīgos sarežģījumos.

Ārlietu ministram nāksies teikt savu vārdu arī Baltijas valstu savienības jautājumā, bet ievērojot Lietuvas īpatnējo viedokli, kā tas vēl nesen izskanēja no ļoti autoritātīvas puses, ir grūti iedomāties, ka šai virzienā tiks tālāk par zināmiem vispārējiem konstatējumiem.

Beidzot ievērojama loma apspriedēs piekritīs arī saimnieciskiem jautājumiem, no kuriem mināmi galvenā kārtā: 1) muitas unija, 2) vispasaules saimnieciskā konference un 3) kaŗa parādu problēma.

Starp pirmo un otro no šiem jautājumiem pastāv zināma sakarība, jo lai mūsu izturēšanās vispasaules saimnieciskā konferencē būtu pilnīgi saskaņota, mums jābūt skaidrībā par mūsu pašu savstarpējām saimnieciskām attiecībām. Līdz šim

diusesõlmeni, kus saksa demokraatia loojaminek, Itaalia nõutud poliitiline pakt ning Inglismaa — S. S. S. R. piinlik vahekord paneb iga riigi väga tähtsate ja keeruliste ülesannete ette.

Nüüd peab rohkem kui muidu Eesti ja Läti vahel valitsema täieline üksmeel ja omavaheline usaldus, kuna praegusel ajal toob peaaegu igapäev muutusi rahvusvahelises seisukorras ja isegi väiksed arusaamatused võivad nõrgendada meie positsioone.

Sellepärast on rõõmuga tervitatav teade, et see Läti - Eesti nõupidamine pühendatakse põlevate poliitiliste küsimuste arutamiseks ja pole põhjust mõelda, et siin võiks juhtuda arusaamatusi või lahkuminevaid seisukohti. Mõlemale riigile on kõige rohkem tähtis rahu, mispärast nad kergelt leivad ühise keele kõigis püüetes millede eesmärgiks on rahu kindlustamine ja tee leidmine raske majanduskriisi ületamiseks. Ei Läti ega Eesti huvides pole ulatada kätt mingisugustele poliitilistele kombinatsioonidele, mis võiksid kiskuda meid suurriikide poliitika mängu ehk viia mõne teise riigi alla ja mittetarvilikku keerulisse seisukorda. Välisministritel tuleb öelda sõna ka Balti liidu küsimuses, aga tuletades meelde Leedu omapärast vaatekohta, mida veel hiljuti kuulsime väga autoriteetselt poolt, raske ette kujutada, et siin saadakse kaugeemale senistest üldseisukohtadest.

Lõpuks saab tähtis osa nõupidamises olema ka majanduslikel küsimustel, milledest mainitavad on peaaesjalikult järgmised: 1) tolliunion, 2) ülemaailmaline majanduskonverents ning 3) sõjavõlgade probleem. Esimesel ja teisel küsimusel on omajagu ühist: et meie ülesastumine maailmaa majanduslikul nõupidamisel oleks täielikult kooskõlas, meil peab olema selge omavahaline majandusline vahekord. Seni seisukord oli säärane, et Läti ja Eesti mõlemad tunnistasid alati oma valmisolekut tolliunioni sõlmimiseks; aga tegelikus elus leidis see hää soov ees takistusi, mille põhjustas Läti kartus saada küllalt suuri fiskaalseid kahjusid ja peaaesjalikult Eesti kaupmeeskonna vastuseis, et

stāvoklis bija tāds, ka ir Latvija, ir Igaunija aizvien apliecināja savu gatavību slēgt muitas uniju, bet praksē šī apņemšanās uzdūrās uz šķēršļiem, kas pa daļai izrietēja no Latvijas bažām par samērā prāviem fiskāliem zaudējumiem, bet galvenām kārtām no Igaunijas tirgoņu aprindu pretestības pret Dienvid-Igaunijas nokļūšanu Rīgas tirdzniecības ietekmes sfairā.

Tad nu arī Igaunija izbīdīja savu tezi par muitas unijas pakāpenisku ieviešanu, atvieglot ar muitas nolaidumu palīdzību katras valsts iekšzemes ražojumu eksportu uz otru valsti, pie kam muitas šiem ražojumiem beigu beigās pilnīgi atceltu. Turpretīm ārzemju ražojumi arī joprojam pie robežas pāriēšanas maksātu pilnu muitu, citiem vārdiem, tie nevarētu no vienas valsts pārkļūt otrā, jo divkāršu muitas nodevu patērētājs, protams, nevar samaksāt.

Šai garā ir tagad jau staigāts vairākus gadus, bet dzīve pierādījusi, ka šis ceļš mūs tuvāk pie lolotā mērķa nav vedis. Un tas ir arī saprotams, jo ja mēs veicinām tikai savu ražojumu eksportu, tad mums nav ne mazākās intereses radīt to plašāko saimniecisko teritoriju, kas nestu abu valstu tautsaimniecībai lielus kopējus labumus jebšu vienai otrai atsevišķai personai vai firmai arī būtu jācieš. Ja runa iet vienīgi par iekšzemes ražojumu eksporta veicināšanu, tad jau katra puse līgumam pieiet ar tā saukto „veselīgo egoismu“ un rūpējas vienīgi par savām, bet nevis par kopējām interesēm, kā tas būtu muitas unijas gadījumā.

Tādēļ šeit jānāk jo drīzāk, jo labāk pie noteikta slēdziena, vai iebildumi pret muitas uniju vēl pastāv un vai tie ir nepārvarāmi; ja tas tā, tad jautājums jānoņem no dienas kārtības, jo mums ir tik daudz uzdevumu saimnieciskā laukā, ka mēs nevaram sev atļaut ziedot laiku un spēku pasākumam, kuŗa izvešanai acumirkļi trūkst reāls pamats.

Bet jācer, ka tomēr izdosies lauzt ledu, kas ieslēdzis muitas uniju pēdējos gados, jo mūsu saimnieciskais stāvoklis to pavēloši prasa un saimniecisko apgrozījumu tagadējā sabrukuma stadijā nedrīkstētu

Lõuna - Eesti sattuks Riia kaubanduse mõju alla.

Siis kandis Eesti ette oma teesi tolliunioni järjekordsest elluviimisest, kergendades tollide alandamisega iga riigi oma maa ainete väljaveo teisse riiki, seni kui toll nile saadustele täiesti kaotatakse. Välismaa saadused läheksid üle piiri endiselt kõige tolliga, teiste sõnadega — nad ei pääseks ühest riigist teisse, kuna kahekordset tolli ostja maksa ei jõuaks.

Nõnda on läinud juba mitu aastat, aga tegelik elu näitab, et see tee ei vii meid eesmärgile lähemale. See on ka arusaadav, sest seni kui püüame suurendada omamaa saaduste väljavedu teisse riiki, meil pole mingisugust huvi luua laiemat majanduslist maaala, mis tooks mõlema riigi majandusele suuri ühiseid saavutusi, olgugi, et mõni üksik isik peaks kahju kandma.

Kui kõne all on ainult sisemaa saaduste väljaveo soodustamine, siis läheb iga pool asja juure nõnda nimetatud "tervisliku egoismiga" ning muretseb ainult oma, aga mitte ühiste huvide eest.

Sellepärast peame rutemini jõudma selgusele, kas on veel olemas midagi tolliunioni vastu ja kas on võimalik olevaid takistusi kõrvaldada. Kui see on võimatu, siis peame tolliunioni päevakorrast maha võtma, kuna meil majanduse alal on niipalju teisi ülesandeid, et meie ei või pühendada liig palju aega ja jõudu asjale, millel puudub reaalne alus.

Aga loodame, et siiski jõuame murda jää, millesse on tolliunion viimasstel aastatel sissekülmanud, kuna meie majanduse seisukord seda tungivalt nõuab, ja praeguses majanduselu kokkukuivamise staadiumis ei tohi olla raske kanda ühekordset ohvrit, mida tarvis unioni elluviimiseks.

Siis kasvaks kohe meie tähtsus rahvusvahelises läbikäimises, samuti ka meie huvide ühtlus ja jõud, mis on praeguses keerulises ajastus nii väga tarvilik.

Sõjavõlgade küsimuses Lättil ja Eestil võib olla ainult ühine tee ning ühine eesmärk. Keegi ei või nõuda, et meie konnaksime praegusel katastroofilisel kriisi ajajärgul

būt grūti nest samērā mazus vienreizējus upurus, ko prasītu unijas izvešana.

Tad arī mūsu nozīme starptautiskā laukā tūlī ievērojami pieaugtu, un pieaugtu arī mūsu interešu kopība un spēks, kas mums tagadējā sarežģījumu pilnā laikmetā tik ļoti vajadzīgs.

Kara parādu jautājumā Latvijai un Igaunijai var būt tikai kopējs ceļš un kopējs mērķis, jo prasīt no mums, lai mēs tagadējās nopietnās krīzes apstākļos turpinātu nest nastas, ko mums uzlika saimnieciska uzplaukuma brīdī, nav nedz tiesiska, nedz morāliska pamata. Šai ziņā mēs varam pilnīgi solidarizēties ar Lielbritānijas valdības motīviem un argumentiem, ar kuriem tā pagājušā gadā aizstāvēja kara parādu maksājumu atcelšanu iepretīm Amerikas Savienoto Valstu valdībai.

Visu kopā ņemot, vēl reiz var tikai uzsvērt, ka Rīgas apspriedei būs jāveic plašs un svarīgs darbs, kam vienā - otrā virzienā var būt tālejoša nozīme.

V. Munters.

neid koormatusi, mida meile pandi pääle majanduslikul õitseajal. Selleks pole õiguslikku ega moraalset alust. Siin võime meie end täielikult solidaarsed tunda Suar-Britaania valitsuse motiividega ning argumentidega, milledega ta läinud aastal põhjendas sõjavõlgade mittetasumist Ameerika Ühisriikide valitsusele.

Kõike kokkuvõttes, võin veel kord tähendada, et Riia nõupidamine peab kordasaama suure ja laia tööga, millel võib olla kaugele ulatuv tähtsus.

V. Munters.

Latvijas-Igaunijas uzdevumi ekonomisko attiecību laukā.

Lāti-Eesti ūlesanded majandusliste vahekordade alal.

Šā gada 1. nov. paiet 10 gadi kopš Latvijas un Igaunijas valstsvīri Z. A. Meierovics un F. Akels parakstīja pagaidu līgumu par muitas ūniju starp Latviju un Igauniju; ar to pašu datumu apzīmēti arī mūsu kā sabiedroto valšku kopējo ceļu sākumi. Tie plāni, kas tika loloti tajā laikā, šajos 10 gados vēl nav sasniegti, kaut gan abu valšku attiecību izveidošanā ir darīts patiesi daudz un kaut gan jebkādiem nolīgumiem nepieciešamā draudzīgā atmosfaira dienu no dienas ir kļuvusi labāka. Muitas ūnijas plāns nav izvests un šajā ziņā pirmo desmit gadu jubileja būs laikam jāpavada pie pustukšiem apcirkņiem, bet tajā pašā laikā mēs būtu pār-mērīgi nesaudzīgi, ja abu valšku panākumus oikonomisko attiecību laukā mēs ie-

S. a. 1. novembril möödub 10 aastat sellest, kui Läti ja Eesti riigimehed Z. A. Meierovics ja F. Akel kirjutasiid alla ajutise tolliunioni lepingu Eesti ja Läti vahel; samal päeval algas ka meie ūhine tee liitlastena. Sel ajal kavatsetud plaanideni 10 aasta jooksul pole jõutud, olgugi, et mölema riigi vahekordade arendamisel on tehtud tõesti palju tööd ja tarviline sõbralik õhkkond on päev - päevalt süvenenud. Tolliunioni kava on teostamata ja selle algatuse kümne aastast juubelit peame pühitsema tühja laua juures, aga meie oleksime vähe asjalikud, kui hindaks mölema riigi saavutusi majandusliste vahekordade alal liig madalalt või sääraseid ei näekski. Tuletame meelde

vērtētu pārmērīgi zemu vai pat tādus neskaidrību. Iedomāsimies tikai pēdējos oikonomiskās krīzes gadus. Starptautisko saimniecisko attiecību laukā vispār šis laiks iezīmējas ar nesaudzīgu savstarpēju cīņu, kurās tipiskākie ieroči bijuši visi līdz šim pazītie oikonomiskās cīņas asākie līdzekļi — augstie muitas tarifi, dažādi administratīvas dabas aprobežojumi un aizliegumi, valūtas paņēmieni etc. Saimnieciskā cīņa starp dažādām valstīm ir radījusi tik daudz nevēlamu asumu vispārējās attiecībās, ka brīžam būs nepieciešami gadi, iekams atjaunos izpostīto. Latvijas un Igaunijas savstarpējo oikonomisko panākumu sarakstā kā liels ieguvums ir ierakstāms tas, ka mēs esam pratuši izvairīties no līdzīgām savstarpējām saimnieciskām cīņām. Taisni otrādi — cik tas bijis iespējams, abas valstis ir turpinājušas to pašu ceļu, kādu visa pasaule sāka iet īsi pirms vispārējās krīzes sākšanās. Mēs esam izkopuši tos liberālās tirdzniecības politikas līdzekļus, kas vispār ved pretīm dzīves ūnifikācijai. 1931. un 1932. gados noslēgtie tarifa līgumi ir centušies reducēt mūsu šķēršļus savstarpējā tirdzniecībā, pretēji, kā jau teikts, vispārējai tendencei šos šķēršļus padarīt lielākus. Vispārējo grūtību laikos ļaudis aizvien tīri dabīgi paliek asāki, nervozāki un šāds asums iezogas arī tautu savstarpējās attiecībās. Tie ļaudis, kas strādājuši pēdējos gados pie Latvijas-Igaunijas oikonomisko attiecību veidošanas, ir, turpretim, pielikuši visas pūles, lai izsargātu mūsu tautas no nevajadzīgiem asumiem, viņi ir centušies novērst savu spēku robežās arī tos traucējumus, kas brīžam tīri dabīgi var rasties katrā darbā. Šos ieguvumus mēs nedrīkstam novērtēt zemu un tie ir jau šodien ierakstāmi mūsu līdzšinējo panākumu kontā.

Bet kā mēdz teikt, kur dzīvo cilvēki, tur vienādi arī vēl cerē, citiem vārdiem, tur vienādi arī lolo plānus par priekšdienām, nākotni. Panākumu apziņa ir salda, bet tai aizvien jābūt par nākotnes centienu pamatu. Tāpēc arī šim īsam apskatam virsrakstā nav likts vārds par Latvijas-Igaunijas panākumiem, bet gan par abu valstu uzdevumiem.

ainult viimaseid majanduskriisi aastaid. Rahvusvahelises majanduselus on praeguse aja tunnuseks kaastundmusetu omavaheline vōistlus, mille iseloomulikumaiks sōjariistuks on kōik majanduslise vōitluse teravamad abinōud — kōrged tollitariifid, kōiksugused administratiivset iseloomu kitsendused ning keelud, igasugused vōtted valuutaga jne. Majanduslik vōitlus riikide vahel on loonud niipalju teravusi ūldistes vahekordades, et kulub aastaid nende parandamiseks. Lāti ja Eesti omavahelistes majanduslikes vahekordades on suureks saavutuseks see asjaolu, et meie oleme osanud omavahelistest majanduslistest vōistlustest eemale jääda. Tāiesti ūmberpōordult — mōlemad riigid on sammunud seda teed mōōda, mida hakkas kāima kogu maailm enne ūldise kriisi algust. Meie oleme arendanud neid liberaalse kaubanduse poliitika vahendeid, mis viivad elu ūldise unifikatsioonile. 1931. ja 1932. a. sōlmitud tariifilepingud katsusid reductseerida meie takistusi omavahelises kaubanduses, vastupidi ūldisele tendentsile neid takistusi suurendada. Ūldiste raskuste ajal saavad inimesed loomulikult teravamaiks, nārvilisemaiks ning sāarane teravus leiab aset ka rahvaste omavahelistes vahekordades. Need, kes viimastel aastatel tōōtasid Lāti-Eesti majandusliste vahekordade arendamisel, tegid kōik, et meie rahvaid teravusist āra hoida, nad pūūdsid, kui palju see nende vōimaluses oli, kōrvaldada ka neid takistusi, mis vahel loomulikult vōivad tekkida igasse tōōsse. Neid saavutusi meie ei tohi liig madalalt hinnata ja peame neid juba tāna seniste saavutuste kontosse sissekirjutama.

Ōeldakse: kus elavad inimesed, sāal ikka veel loodetakse, teiste sōnadega — sāal ikka veel tehakse plaane tulevikuks. Saavutuste omamine on hāā tunne, aga ta peab alati tuleviku pūūetele aluseks olema. Sellepārast kāesoleva kirjutise pāālkirjaks pole pantud sōna: Lāti-Eesti saavutused, vaid mōlemate riikide ūlesanded.

Majanduslistel eesmārkidel ja saavu-

Saimnieciskiem mērķiem un sasniegumiem vispār un arī konkrētā gadījumā ir divējāda nozīme: viena meklējama tīri ražošanas-tehniskā laukā, bet otra — tālu ārpus pašas tautsaimniecības, tautu politiskās un kulturālās dzīves, tautu nākotnes likteņu sfairā vispār.

Pirms gadiem trīs es kādā savā pārskatā rakstīju par Baltijas valšku saimnieciskās attīstības tehniskiem priekšnoteikumiem, sargrupēdams tos trijās grupās: a) tirgus apstākļos, b), izejvielu apstākļos un c) kapitāla un darba tirgus apstākļos. Katras ražošanas nozares darba iespējamības jaunākā laikmetā ir pilnā mērā atkarīgas no gatavo produktu tirgus apmēriem un šāda tirgus esamības vispār. Sakarā ar rūpnieciskās ražošanas decentralizāciju, kāda notikusi visā pasaulē, augsti industrālizētās valstis ir zaudējušas plašus fabrikātu tirgus un šis apstāklis arī ir novedis mūs pie ļoti ievērojamām strukturālām pārgrozībām visā pasaulesaimniecības sistēmā. Sakarā ar to ciņa dēļ eksporttirgiem vispār kļūst grūtāka un brīžam pat neiespējama. Atliek otra ievērojamāka tirgus organizēšanas sistēma — iekšzemes tirgus teritorijas paplašināšana. Konkrētajā gadījumā tā tad runa iet par to, ka tīri produkcijas tehniskā nepieciešamība, pašas ražošanas tehniskā loģika prasa, lai Baltijas valstis savu ražošanu dibinātu uz apvienotu iekšējo tirgu.

Runāt par šo jautājumu pirms dažiem gadiem varbūt bija liela pārgalvība. Tas bija laiks, kad dzīve atradās sava uzplaukuma gājiena kalngalos, kad diezgan ērtas vēl bija eksporttirgu iespējamības un kad vispār nebija saredzama liela vajadzība pēc citādas orientācijas tirgu jautājumā. Tagad apstākļi ir radikāli grozījušies. Pasaulesaimniecības principu vietā visur sāk sludināt pārspilētas autarhistiskās saimniecības domas, kas taisni mūs spiež ātrāk izšķirties par plašas saņācības izvešanu savu iekšējo tirgu sakārtojumā, to ūnificēšanas nozīmē. Arī faktisko notikumu gaita mūs uz to spiež. Pirmā un ievērojamākā pasaulesaimniecības principu, eksporttirgu sistēmas aizstāvē-

tusil äldse ning samuti konkreetsel juhul on kahekordne tähtsus: üht peame otsima tootmise puht tehnilisel alal, aga teist — kaugel väljaspool majandust, rahvaste poliitika ja kultuurielust — rahvaste tulevase saatuse tegevuspiires üldse.

Kolme aasta eest kirjutasin Balti riikide majanduse arenemise tehnilistest eeltingimustest, jaotades neid kolme gruppi: a) turu, b) toomaterjali ja c) kapitali ning tööturu oludesse. Iga tootmisala töövõimalused olenevad uemal ajal valmisainete turu suurusel ning säärase turu olemasolust üldse. Ühes tootmise detsentraliseerimisega tööstuses, mida teostati kogu maailmas, kõrgelt industrialiseeritud riigid kaotasid oma toodangu laiad turud ja see asjaolu on viinud meid väga tähtsate struktuursete muutusteni kogu maailma majanduse süsteemis. Sellepärast kujuneb välja võitlus eksportturgude järele raskemaks ja vahel isegi võimatuks. Jäab üle veel üks tähtis turu organiseerimise süsteem: siseturu territooriumi laiendamine. Konkreetsel juhusel on kõne sellest, et puht tootmise tehniline tarvidus, tootmise tehniline loogika nõuab, et Balti riigid asutaksid oma toodangu ühise siseturu alusele.

Mõningate aastate eest sellest rääkimine oli suur üleemeelsus. See oli aeg, millal elu oli oma käigu ülemtipul. Siis olid veel küllalt hääd väljaveovõimalused ja polnud mingisugust vajadust turgude teistsuguse orientatsiooni järele. Praegu on olukord radikaalselt muutunud. Maailma majanduse printsiipide asemel kuulutatakse kõikjal üleliigseid autarhistliku majanduse mõtteid, mis sunnivad meid rutem teostama laia sanatsiooni oma siseturgude korraldamisel, nende unifikatsiooni põhimõttel. Seda sunnivad ka faktilised asjaolud. Esimene ja tähtsam maailmamajanduse printsiipide ja väljaveo turgude süsteemi kaitsja riik — Inglismaa on Ottawa lepingutega praktiliselt asunud sisemaaturu territooriumi laiendamise printsiipide seisukohale, üheltpoolt kindlustades

tāja zeme Anglija ar Ottavas līgumiem ir praktiski nostājusies uz zināma veida iekšzemes tirgus teritorijas principu viedokļa, no vienas puses nodrošinādama saviem iekšzemes ražojumiem noslēgtā teritorijā tirgu, no otras — aizkavēdama citu valšķu ražojumu iespiešanos.

Tā tad tīri produkcijas tehniskos nolūkos ir prasāma noteikta uzskatu grozīšana tajā virzienā, ka Baltijas valstis nedrīkst vis būvēt savu ražošanu patstāvīgi, cerībā galvenām kārtām uz eksporta tirgiem, bet tām ir jāiekārto sava ražošana kopīgi, saskaņoti, paļaujoties galvenām kārtām uz apvienoto iekšējo tirgu. Bet bez tīri produkcijas tehniskās nozīmes, šāda tirgus teritoriju apvienošana ir noteikti prasāma mūsu tautu politiskās neatkarības un kultūrālās attīstības iespējamību vārdā. Jo vispār oikonomijai pašai par sevi nav nozīmes, ārpus vispārējiem, ārpus tās stāvošiem nolūkiem.

Tagad jautājums — kādai jābūt tai ārējai formai, tam nolīguma veidam, kas izteiktu un izveidotu šās principiālās pārgrozības mūsu saimnieciskās dzīves laukā? Šķiet, muitas ūnija tomēr būs tā forma, kas atzīstāma par labāko. Pēc desmit gadiem tikai vienu mācību laikam mēs būsim smēlušies un proti, ka muitas ūniju nevar izrēķināt, bet tā ar plašāka vēriena paņēmienu ir nodibināma. Tos aprēķinus, kādi nepieciešami, lai garantētu abu valšķu interešu taisnīgu ievērošanu, ir jādara par darbu, kādu iespējams darīt pēc pašas dzīves gaitas ievadīšanas jaunā gultnē.

Alberts Zalts.

oma maa saadustele turgu omal maaalal, teiselpoolt — takistades teiste riikide saaduste sissetungimist.

Seega produktsiooni tehniliste nõuete põhjal peame taotlema, et Balti riigid ei tohi asutada oma toodangut iseseisvalt, lootes pääasjalikult välisturgude pääle, vaid peavad korraldama oma tootmist ühiselt, kooskõlas teine - teisega ja rahuldudes ühise siseturuga. Arvestamata produktsiooni puhttehnilise tätsusega peame säärast turgude territooriumi ühendamist nõudma ka meie rahvaste poliitilise sõltumatuse ja kultuurilise arenemise võimaluste nimel. Üldse majandusel enesel pole tähtsust väljaspool üldiseid, kõrge- mal teda seisvaid eesmärke.

Nüüd küsimus — missugune peaks olema väline vorm, mis väljendaks ja korraldaks neid põhimõttelisi seisukoh- ti meie majanduselu alal? Näib, et tolliunion oleks selleks leppimise ku- juks, mis tunnistatav kõige paremaks. Kümme aasta jooksul oleme üht õppinud, et tolliunioni ei saa väljaarvestada, et peame teda looma laiemate sihtidega. Tar- vilikud arvestused mõlema riigi huvide kaitseks teeme tões eneses, mis võimalik, kui kogu elu on juhitud uutele radadele.

Alberts Zalts.

Latvijas un Igaunijas kopdarbība zinātnē. Eesti ja Lāti koostöö teaduslikul alal.

Latvijas un Igaunijas zinātniskās kopdarbības nepieciešamībai nevajaga sevišķa pamatojuma. Ja ņemam vērā vienādos geografiskos un citus dabiskos apstākļus, kurš abas valstis atrodas, tāpat viņu kopējo vēsturisko likteni, kas tās saistījis ilgos gados, tad pats par sevi skaidrs, ka viņām ir daudz kopēju problēmu kā dabas, tā arī humanitārās zinātnes. Tādēļ vienas minētās kaimiņvalsts zinātnes darbā sasniegtie panākumi var pat pēdējos sīkumos interesēt otru valsti un tai nodot. To pazišana var novērst abās pusēs daudz lieka, parallēla darba un aiztaupīs lielu enerģijas vairumu. Tas līdz šim plašākos apmēros nav darīts, un nav arī rezultātu. Tiesa gan, igauņu un latviešu zinātnieku aprindas jau no sāhta gala bijušas draudzīgā kontaktā viena ar otru, bet tas vairāk izpaudās īsos savstarpējos apciemojumos, dažu atsevišķu personu priekšlasījumos un vispār vairāk svinīga rakstura draudzības un pieklājības apliecinājumos. Šis kontakts jāpaplašina arī praktiskā darbā. Latvieši jau uzsākuši nodibināt tuvāku kopdarbību Baltijas valstīs etnografijā un arhαιoloģijā, kas dos drošas sekmes attiecīgā darbā abās valstīs.

Negribu te runāt par kopdarbības noorganizēšanu atsevišķās zinātņu nozarēs, tas jādara, cik to prasa viņu speciālās intereses un šo jautājumu lai atrisina un izlemj katras atsevišķās zinātnes pārstāvji paši. Es te gribētu konkrēti skart tikai dažas vispārējās dabas iespējamības, kas būtu nepieciešamas ciešāka kontakta radīšanai abu zemju akadēmisko aprindu starpā. Kā jau minēts, nepietiek, ka mēs viens ar otra zinātnisko darbu iepazīstamies tikai kādā atsevišķā priekšnesumā viesošanās gadījumā. Vajadzētu panākt abu valstu

Lāti ja Eesti koostöö tarvidus teaduslikul alal ei vaja erilist pōhjudust. Arvestades ūhesuguseid geograafilisi ja muid looduslikke tingimusi, milles asetsevad mōlemad maad, samuti ūhist ajaloolist saatust, miš neid on pikkadel aegadel sidunud, on iseendast selge, et neil on suur hulk ūhiseid probleme nii loodusteaduste kui humanitaarteaduste tōomail. Seepārast on ūhel nimetatud naabermaist teaduslikul tōol saavutatud tulemused ikka kuni detailideni huvitavad ja ārakasutatavad teisel maal. Nende tundmine hoiab mōlemal pool āra palju asjatut paralleelset tōod ja sāastab suure hulga energiat. Seda pole aga kahjuks laiemas ulatuses seni āra tuntud ega sellest tehtud tarvilisi järeldusi. Tōsi kūll, eesti ja lāti teaduslikud ringkonnad ou algusest pāale olnud sōbralikus kontaktis teineteiseiga, aga see on avaldunud enam lūhikestes vastastikustes kūlaskāikudes, mōningate ūksikute ettekannete pidamises ja ūldse enam pidulikku laadi vastastiku-seis sōbralikuse ja viisakuse avaldusis. Seda kontakti on tarvis laiendada ka argitōole. Lāti poolt ongi algatatud lāhema koostōo korraldamine Baltimaade vahel rahvaluule, etnograafia ja muinasteaduse alal ja see annab kindlasti kasu vastavale tōole mōlemal maal. Ma ei taha aga siin puudutada koostōo korraldamist ūksikuil erialadel, seda tuleb teha nende erihuvide kohaselt ja see jāāgu seepārast nende igāuhe esindajate arutada ja otsustada. Siin tahaksin puudutada konkreetsest ainult mōningaid ūldisemat laadi korraldusi, mis oleksid tarvilikud kontakti tihedamiseks mōlema maa akadeemiliste ringkondade vahel. Nagu juba tāhendatud, pole kūllalt sellest, et me teineteise teadusliku tōoga tutvume ainult mōne ūksiku kūlaskāigu - ettekande kaudu. Oleks

augstskolu vai arī zinātņu biedrību vienošanās, ka viņu zinātnes pārstāvji savstarpēji apmainās savās speciālitātēs priekšlasījumu sērijām. Tā būtu iespējams tuvāk iepazīties ar jautājumiem, kas skar kopējās intereses un arī ar otras valsts īpatnībām, saņemot ierosinājumu attiecīgam darbam savā zemē. Šādus priekšlasījumus noorganizēt nebūtu grūti. Protams, ka referātiem vien nevar ar otra darbu pilnīgi iepazīties un galvenā kārtā jādara pieejama attiecīga literatūra. Kā Latvijā, tā Igaunijā vajadzētu sistēmātiski gādāt, lai vismaz abu valstu universitātes pastāvīgi saņemtu literatūru, kur apace rēta kaimiņa kultūras dzīve. Bet reizē ar to esam nostādīti viens otra valodas prasības jautājuma priekšā, kas paceļ līdzī šaipus un viņpus robežas cilāto projektu par kaimiņa valodas katedras nodibināšanu abu valstu universitātēs. Tā ir patiešām kauna lieta, ka praktiski vēl neesam nekā darījuši, lai padarītu iespējamu tuvā kaimiņa un likteņa biedra valodas iemācīšanos. Tas vēl reiz pierāda, cik nereāli līdz šim esam kārtājuši abu tautu attiecības, kaut gan par to runāts tik daudz skaistu vārdu. Katedra nodibināšanas izdevumi ir tik mazi, ka pie labas gribas šim nolūkam atrastu līdzekļus pat tagadējos šaurajos laikos. Šis sasniedzums būtu īstais pamats, ka abu zemju akadēmiskās aprindas varētu savstarpēji saprasties, kādēļ te mums jau tuvākā laikā jātiek no vārdiem līdz darbiem. Tikai jāpiezīmē, ka šīs katedras nedrīkstētu nodibināt ievērojot tik tīri zinātniski-valodnieciskas intereses vien, bet būtu jāņem vērā bez valodas iemācīšanas uzdevuma arī vispārēja kultūrāla kontakta radīšana. Tādēļ par lektoriem būtu jāieceļ nevis šaurām interesēm valodnieki, bet cilvēki, kas varētu iepazīstināt arī ar savas tautas kultūras dzīvi visplašākā nozīmē. Tas visvieglāk būtu sasniedzams tad, ja Igaunijas katedras lektors būtu latvietis un Latvijā — igauņis. Beidzot vēl varētu vēlēt, lai centīgiem studentiem un jauniem zinātniekiem nodibinātu stipendijas, kas dotu iespēju iepazīties vienam ar otra zinātnisko darbu un tā metodēm, kā to praktizē daudzas citas zemes un kādas ir arī

vaja mōlema maa ūlikoolide vōi ka teaduslikkude seltside vahel luua kokkulepe, mille jārgi mōlema maa teaduse esindajate poolt vastastikku teineteise naabermaal peetaks erialadel pōhjalikke ettekannete-sarju. Nii oleks vōimalik vastamisi lāhemalt tutvuda nii ūhist huvi pakkuvate kui ka teise maa iseārasusi kāsitlevate kūsimumstega ja saada āratust vastavaks tōöks omal maal. Niisugune kūlastusloengute pidamine tohiks olla vāga kergesti lābiviidav. Muidugi aga ei suudeta ainult loengute kaudu ūksi teineteise tōōga tutvuda, vaid selleks on vaja kōigepāālt vastamisi teha kättesaadavaks vastav kirjandus. Nii Lāti kui Eestis peaks sūstemaatiliselt kantama hoolt selle eest, et vāhemalt kummagi maa ūlikool saaks vōimalikult tāielikult ja jārjekindlasti kogu naabri kultuurelu kāsitleva kirjandase. Sellega aga oleme seatud otsekohe teineteise keele mōistmise kūsimumuse ette, mis ūhtlasi tōstas juba siin ja sāālpool korduvalt arutatud naaberkeele lektoraadi asutamise kūsimumuse kummagi maa ūlikooli juure. See on tōesti hābiasi, et meil pole jōutud tegelikkude samudeni mōlema naabri ja saatusekaaslaste vastastikusese keele ōppimise vōimaluste korraldamise asjas. See nāitab veel kord, kui vāhe reaalselt seni on vōetud meie mōlema rahva vahekorra korraldamist hoolimata kōigist ilusāist selle kohta tehtud sōnust. Kulud, mida lektoraatide asutamine nōuab, on nii vāikesed, et tōsise tahte juures nende kattedeks raha leitaks isegi nūūdsel kitsal ajal. Nende asutamine oleks aga ōieti aluseks kummagi maa akadeemiliste ringkondade teineteise mōistmisele ja seepārast peame siin jōudma juba kōige lāhemal ajal tegudeni. Tuleb ainult tāhendada, et neid lektoraate ei tohiks asutada tavaliste teaduslis - lingvistiliste huvide kohaselt, vaid siin tuleks silmas pidada pāāle tegeleliku keele ōppimise just ūldkultuurilise kontakti loomist. Lektoriteks peaksid seepārast olema mitte kitsahuvilised keelemehed, vaid isikud, kes suudaksid olla ūhtlasi teineteise kultuurelu tutvustajaiks kōige laiemas mōttes. See oleks kōige paremini saavutatav sellega, kui Eestis

Igaunijai ar Somiju. Tās, bez šaubām, jūtami veicinātu savstarpēju pazīšanos un saprašanos.

Mani šie minētie priekšlikumi ir pazīstami jau agrāk un varētu gandrīz teikt, ka tie jau pat apdiluši. Esmu viņus atkārtojis, lai aizrādītu, ka nav vērts runāt par turpmākiem tālākiem uzdevumiem, pirms neesam sasnieguši pirmos un tuvākos mērķus un projektus Latvijas un Igaunijas garīgā tuvināšanā. Visplašākās igauņu un latviešu aprindas gaida, lai abu tautu tuvināšanas biedrības un citas iestādes, uz kurām šie jautājumi attiecas, beidzot tomēr reiz iesāktu te atgādināto priekšlikumu realizēšanu.

H. M o o r a.

oleks lektoriks lātlane ja Lātis eestlane. Viimati oleks soovitav, et teineteise teadusliku töö ja meetoditega tutvumiseks loodaks Eesti ja Lāti vahelised stipendiumid edasijõudnud üliõpilastele ja noortele teadusemeestele, nagu neid praktiseerivad paljud muud maad ja nagu need olemas ka Eesti ja Soome vahel. Need edendaksid kahtlemata tunduvalt teineteise tundmist ja mõistmist.

Siin tehtud ettepanekud on kõik tuntud juba varemast ajast ja, võiks peaaegu öelda, kulunud. Olen neid aga korranud seepärast, et enne kui me pole teostanud esimesi ja lähemaid ülesandeid ja kavatsusi Eesti - Lāti vaimliseks lähendamiseks, ei maksa kõnelda järgnevaist ja kaugemaist. Kõige laialdasemad eesti ja lāti ringkonnad ootavad, et mõlema rahva lähendamisühingud ja muud asutised, kellesse küsimused puutuvad, viimaks ometi tegelikult algatavad siin meeletatud ettepanekute teostamist.

H. Moora.

Vēstures pamati Latvijas un Igaunijas draudzībai. Lāti-Eesti sōpruse ajaloolised alused.

Divas tautas, kas tik ilgi kaimiņos dzīvojušas, kā latvieši un igauņi, var daudz stāstīt par savu kopdzīvi, par saviem koplikteņiem. Kā jau kaimiņi, viņas var atcerēties ir draudzīgus, ir naidīgus momentus, kopējas bēdas un kopējus priekus. Kad Latvijas - Igaunijas biedrība uzsāk savu abu tautu tuvināšanas nolūkiem veltīto žurnālu, tad nav lieki atskatīties kaut vispārējos vilcienos uz abu tautu kopējo pagātņi. Gan jāatzīstās, ka vēl vienmēr sāp bijušās brūces aizskarot, bet no otras puses mostas apbrīnošana, kā spējušas šīs mazās, kājām mīdītās, visādi nicinātās, nievātās un apspīestās tautiņas uzturēt mošu savu garu, uzglabāt savu īpatnējo kultūru, kurā mums neapstrīdami rāda viņu abu bagātās tautas gara mantas; kā viņas spējušas cauri daudziem gadu simteņiem uzturēt dzīvu cerību uz labāku nākotni, uz brīvību un neatkarību un

Kaks rahvast, kes nii kaua elanud naabritena nagu lātlased ja eestlased, võivad palju jutustada maa ühisest elust, oma ühisest saatusest. Naabritena nad mäletavad sõbralikke ja vaenulikke momente, ühist rõõmu ja ühiseid muresid. Kui Lāti - Eesti ühingu kuukiri algab oma tegevust, mis pühendatud mõlema rahva lähendamisele, siis vaatame üldjoontes tagasi mõlema rahva minevikule, ehkki vanad haavad hakkavad valutama, kui neid puudutatakse, aga teiselt poolt peame imetlema, kuidas need väiksed, jalge alla sõtkutud ja surrutud rahvad jõudsid alalhaida oma vaimu, samuti ka oma omapärast kultuuri, mida näitab mõlema rahva rikas vana vara; kuidas nad suutsid veel elavalt loota paremat tulevikku, vabadust ja iseseisvust, ja kuidas nad jõudsid neid ideaale realiseerida. See pole endiste meie maa härrade, ega nendelt laenatud

kā viņas spējušas šos ideālus realizēt. Tas nav ne bijušo kungu, ne aizņemto mācību un ideju nopelnis, bet šis spēks ir gulējis pašā tautā un visādi meklējis izeju; viņu nav varējuši nobendēt nekādi žņaugi, viņš iznesis savas turētājas saulītē.

Igauni, kā ugro-somu tautas daļa, cik vērojams, ir Baltijas jūras austrumpiekrastes agrākie iedzīvotāji. Latvieši, cita tautu celma piederīgie, bez šaubām ieradusies vēlāk un tā iespiedusies citu tautiņu apdzīvotās vietās un pamazām spiedusies uz ziemeļiem. Pats par sevi saprotams, ka šāda iespīšanās, vairāk gan pakāpeniska, nekā spēja, nevarēja radīt draudzības un labas kaimiņu jūtas. Šādu naida stāvokli arī novērojam, kad mūsu tautas nāk vēstures gaismā. Pirmos mūsu vēstures avotos lasām par sirojumiem no abām pusēm, par iebrukumiem, pat par lielām nežēlībām un mežonībām, kas parādās šais sirojumos un savstarpējos karos. Latvieši un lībieši satikuši daudz labāk, kaut arī ne vienmēr draudzīgi. Tā naidis starp latviešiem un igauņiem bija, tā sakot, iedzimis. Viņu veicināja vēl svešzemnieki, kas šeit ieradās, kaut arī kristīgās ticības izplatīšanas idejas ierosināti, dibināt ienesīgas kolonijas un savās sekmēs un cerībās pamatojās uz vietējo iedzīvotāju savstarpējās nesaticības. Un tomēr mēs redzam, ka iekarošana nemaz tik ātri un gludi nenoritēja, jo tikai ar lielām pūlēm svešnieki veica sadrumstatotās un savstarpēji naidīgās un pie tam nelielās šejienes grupas. Ja šo grupu starpā būtu bijis kaut cik vienības un kara darbības saskaņošanas, tad, droši vien, iekarošana un tai sekojošā kolonizācija nebūtu notikusi, jo ienaidniekam noslēgt durvis ir vieglāk, nekā izdzīt jau ielaisto. Pirmos iekarošanas un kolonizēšanas plānus vēstures laikā loloja krievi, bet tie neskāra ne visus latviešus, ne visus igauņus, tikai viņu austrumu nomaļi. Latvieši gan vairāk no krieviem iespaidoti, par ko, laikam, jāpateicas Daugavai. Bet uz kaimiņu attiecībām starp latviešiem un igauņiem krievi gan nekādu jūtamu iespaidu nebūs atstājuši.

Āpetuste ja ideede tulemus, vaid see jõud on olnud rahvas eneses ja igatviisi otsinud väljapääsu. Seda ei jõudnud keegi hävitada, see viimati tõi rahva päikesepaistele.

Eestlased ühes teiste soome - ugri rahvaste hõimudega olid Läänemere idakalda varemad elanikud. Lätlased on teise rahva sügu liikmed, kes kahtluseta tulid siia hiljem ja tungisid teiste rahvaste elukohtadesse, järk-järgult minnes põhjapoole. Iseenesest arusaadav, et säärane enam järk-järguline, kui äkiline sissetungimine, ei suutnud tuua sõprust ja häänaaberlikke tundeid. Vaenlaste vahekorda näeme, kui meie rahvad tulevad ajaloo valgusesse. Meie ajaloo esimesis allikais loemē, et mõlemad pooled on rännanud võõrale maale, tunginud sügavamale sisse ja teinud isegi metsikuid ning kaastundmatuid töid, mis tulid esile rändamisis ja omavahelistes sõdades. Lätlased ja liivlased olid palju paremad naabrid, siiski mitte alati sõbralikud. Vihavaen lätlase ja eestlase vahel oli, nõnda öeldes, sissesündinud. Selle arenemist aitasid veel võõramaalased, kes ristiusu levitamise nimel tulid siia häid kolooniaid asutama, ja nende lootused läksidki täide, kuna neid põhjendati kohalike elanike omavahelistele sõja vahekordadele. Siiski näeme, et sissetungimine ei läinud nii ruttu ja kergelt, kuna ainult suure vaevaga suutsid võõrad võita neid mitmekillulisi, oma vahel vaenulisi ning väikseid gruppe. Kui nende vahel oleks olnud väikseemgi ühinemine ja sõjatöö kooskõla, siis küll vist meie maa vallutamine ja järgnev kolonistatsioon ei oleks õnnestunud, kuna vaenlase eest ennast kaitsta on palju kergem, kui sisselastud vaenlast väljaajada. Ajaloolisel ajal esimestena tahtsid maad vallutada ja koloniseerida venelased, aga nad ei puutunud kõiki lätlasi ja eestlasi, vaid ainult ida maaala. Venelased on lätlasile rohkem mõjunud, mille eest vististi peame tänama Daugavat. Aga naabrite vahekordadele venelased pole tuntuvalt mõjunud.

Teisiti see oli teise, palju hirmsama sissetungimise ajal. Daugavat mööda tuli sakslaste kolonistat-

Citādi tas bija ar nākošo, daudz nīk-
nāko iebbrukumu. Uz Daugavu un pa
Daugavu nāca vāciešu kolonizācijas ie-
brukums, kura pirmo asumu saņēma un
izbaudīja libieši un latvieši. Vidzemes li-
bieši un latvieši arī sēli otrpus Daugavas
drīz vien bija vāciešu padotie un viņu
nu plašā mērā izmantoja vēl nepieklāu-
to tautiņu, arī igauņu zemju iekaroša-
nai. Še nu gan kristīgā ticība tika uz-
stādīta par kara iemeslu un kristītiem
latviešiem un libiešiem par uzmodināju-
mu cītīgāk karot ar vēl nekristītiem kai-
miņiem. 1217. g. igauņi, Lembita vadī-
bā, iet enerģiskā pretuzbrukumā. Kau-
jā pats Lembits un viņa pretinieks Kau-
po krit, igauņus arī uzvar un tālu ap-
kārtņi izlaupa krustnešu sūtītie latvieši
un libieši. Tā iebrukēji pat kristīgo ti-
cību izmantoja naida kurināšanai, kamēr
tas viņiem bija vajadzīgs. — Vāciešu
nedrošības pēc, ziemeļu igauņu zemes
nāca Dānijas varā. Tagad kaimiņu at-
tīcības noteica ne pašas kaimiņu tautas,
bet gan svešie iekaroņi un viņu griba.

Drīz pēc tam gan atzīmējams Igauni-
jā notikums, kas, laikam, izskanēja pa
visām latviešu zemēm un nepalika tur
bez iespaida. Proti, pāvesti domāja par
jaunās provinces, vai vismaz kādas tās
daļas padotību tieši sev, bez kādas
starpvaras starpniecības, un sāka sludī-
nāt kristīgās ticības misijas principu, ko
varētu saukt gandrīz par jaunu. Tas īsos
vārdos skanēja: nepadarīt jaunkristīto
stāvokli grūtāku vai sliktāku, kā tas bi-
jis pirms kristīšanās (1224.). Modenas
Viļums, pāvesta legāts no vāciešu rokām
arī paņēma (1226.) Vīriju, no dāņiem
Jervu un Hariju un nostāda tās tieši zem
pāvesta, ieceļot pat tiesnešus no vietē-
jiem vecākajiem. Kaut gan šāds izņēmū-
ma stāvoklis nevarēja ilgi pastāvēt, tomēr
ziņas par viņu izplatās arī starp lat-
viešiem, un kurši 1230. g. apņēmās kri-
stīties tikai zem tādiem pašiem noteiku-
miem. Zemgaļu un kuršu vāciešiem
daudzkārt draudošās cīņas un uzvaras
-igauņi nevarēja izmantot, jo kungi bija
dažādi. Tāpat igauņu vispārējā, smalki
organizētā sacelšanās 1343. g. nerada
redzamu atbalsi latviešos, lai gan tā ne-

siooni sisetung, mille esimest teravust
tundsid lätlased ja liivlased. Liivimaa
liivlased ning lätlased said väga ruttu
sakslaste alamaiks ja nende valitseja
laialt kasutas neid teiste, ka Eesti
maade, vallutamiseks. Siin sõja põhju-
seks küll nimetati ristiusku ja seletati
ristitud lätlasile ning liivlasile, et nad
peavad sõdima pristimata naabritega.
1217. a. läksid eestlased Lembitu juhata-
sel energiliselt vaenlase vastu. Võitlu-
ses langes Lembitu ja samuti tema vasta-
ne Kaupo, eestlased ei võitnud, ja lätla-
sed ning liivlased röövisid laias ümbrus-
konnas kõike, mida nad kätte said. Nõn-
da kasutasid sisetungijad isegi ristiusku
vaenu suurendamiseks, seni kui seda neil
oli tarvis. Põhjamaad said Daani alla.
Nüüd naabrite vahekordi korraldas mitte
naaberrahvas ise, vaid võõrad sisetun-
gijad ja nende tahtmine.

Pärast seda tulel Eestis märkida sünd-
must, mis kõlas vastu ka naabermaades
ja jättis sinna oma mõju. Paavstid
tahtsid uut provintsi, või vähemalt mõne
tema osa, saada oma alamaks, mingisu-
guse vahetalituseteta ja hakkasid kuulu-
tama printsipi, mida võime nimetada
täiesti uueks. Ta kõlas järgmiselt:
uuestiristitute seisukorda ei tohi teha
halvemaks, ega raskemaks, kui ta on
olnud enne ristimist (1224). Paavsti le-
gaat Modeni Villem võttis sakslasilt
(1226.) Virumaa, daanlastelt Järva ja
Harjumaa ning andis neid otse paavsti
võimu alla. Ta pani ametisse isegi
kohtunikke kohalike vanemate keskel.
Ehk küll säärane seisukord ei võinud
kaua püsida siiski teated sellest levi-
sid ka lätlaste keskele, ja kuuralased
1230. a. lubavad ennast ristida ainult
neil samul tingimusil. Semgallaste ja
kuuralaste võite sakslaste üle eestlased ei
saanud ära kasutada, kuna valitsejad
olid kummalgi omad! Samuti eestlaste
hästi organiseeritud 1343. a. mäss ei
leidnud vastukaja lätlaste maal, vaata-
mata sellele, et see polnud lokaalne
sündmus, ei olnud pime reaktsioon saksa
koledate vägivallatööde vastu (daanlased
olid ainult kõrgemad valitsejad). Tea-
me, et 14. sajandil oli alaline rahutus,

bija tiri lokāla parādība, nebija akla reakcija pret vāciešu nežēlīgo apiešanos un varas darbiem (dāņi bija tikai virskungi). Mēs zinām, ka 14. g. s. Eiropu pārstaigāja nemieri; igauņi droši vien to zināja, jo organizējoties viņi griežās pie zviedru pārvaldniekiem Somijā un lūdz nākt palīgā, ko zviedri arī apsola un tiešām arī ieradās, tikai par vēlu. Sacelšanās vilnis vēlās uz dienvidiem; ordeņa mestrs, baidīdamies par saviem zemniekiem, devās pret igauņiem, nodevīgi nogalināja pie sevis ielūgtos igauņu vadopus un pēc tam uzvarēja viņu kara spēku. Tūlīņ pēc tam visa igauņu zeme nāca ordeņa rokās un nu abiem kaimiņiem bija vienas tautības kungi. Šie kungi nebija savā starpā vienprātīgi, bet nikni sacentās pēc virsvaras. Cik kultūrāla šī cīņa bijusi, tas mums labi zināms, bet ko pie tam izcieta latviešu un igauņu zemnieks un kā viņa politiskais un oikonomiskais stāvoklis kļuva dienu no dienas sliktāks un nepanesamāks, par to nestāsta neviena vācu chronika. Ordeņa varu salauza krievi un nesa abām tautām neizsakāmu postu, iznīcību un epidēmijas. Pēc ordeņa sagrūšanas, atkal reiz šķirās latviešu un igauņu likteņi: igauņi nāk zviedru, latvieši poļu virskundzībā; atkal kaimiņi nostādīti viens pret otru un, bez šaubām, cīnījies viens pret otru, kamēr 17. g. s. sākumā zviedri iekaro Vidzemi. No šī laika latviešu un igauņu likteņi ne ar ko neatšķiras un vienu stāvoklis nevar pat ierosināt kaut kādu vēlēšanos otrā nācijā. Ka tomēr visu laiku abpusēja iespaidošāšanās notikusi, to pierāda mūsu abu tautu bagātīgā folklorā.

Švešā kundzība neizdzēsa abu tautu cenšanos nokratīt smago jūgu un atgūt savu kādreizējo brīvību un pašnoteikšanos. Mēs redzam, ka vietu vietumis uzliesmo nemieri, bet tie ir lokāli, bez plāna, bez plašākas organizācijas un nekāda kopdarbība starp abām tautām nav novērojama. Tāpēc arī nebija nekādas sekmes.

Iekšēji stipras mūsu tautas panesa šīs neizdevības un ja nevarēja atgūt politisku neatkarību, tad raudzīja tikt pie

eestlased teadsid seda ja palusid Rootsi valitsejaid Soomes, et nad tuleksid appi, mida rootslased lubasid teha ja tulidki, aga jäid hiljaks. Mässu vool läks lõuna poole; ordumeister astus välja eestlaste vastu, tappis ära oma juure palutud eestlaste juhid ja pärast seda võitis nende sõjaväe. Kohe langes kogu Eestimaa ordu kätte, ja nüüd oli mõlemal naabril ühest rahvusest valitsejad. Nad ei olnud ühemeelsed, vaid võitlesid ülevõimu pärast. Kui kultuurne on olnud see sõda, seda juba teame, aga mitte ükski kroonika ei jutusta sellest, mida kannatas läti ja eesti maamees, et selle poliitiline ja majandusline seisukord muutus igapäev halvemaks ja väljakannatamatumaks. Venelased murdsid ordu võimu ja tõid mõlemale rahvale suurt häda, hävitust ja haigusi. Nüüd läti ja eesti saatused läksid jälle lahku üks teisest: eestlased saavad Rootsi, lätlased — Poola alamaiks, jälle naabrid seisavad üks teise vastu ja kahtlemata on ka võidelnud omavahel, kuni 17. sajandi algul rootlased vallutasid Liivimaa. Sellest ajast alates, on lätiaste ja eestlaste saatus ühesugune ja ühe rahva seisukord ei ärata mingisugust soovigi teises rahvas. Et omavaheline mõjutus siiski on olnud, seda tõendab mõlema rahva rikkalik folkloor.

Võõrad võimud ei suutnud kustutada meie rahvaste püüdeid vabaduse ja iseseisvuse järele. Näeme, et kohati tehaakse mässe, aga need on lokaalsed, plaanita, organisatsioonita ja mingisugune koostöö mõlema rahva vahel pole märgatav. Sellepärast ei olnud ka tulemusi.

Meie rahvad oma äärmiselt suure kannatlikusega elasid üle neid olusid. Kui nad ei võinud saada poliitilist sõltumatust, siis katsusid saavutada majanduslikku iseseisvust, iseäranis pärast vabastamist orjusest. Hoolimata sellest, et pärast seda tulid kõige suuremad majandusliku depressiooni võimalused, ühes sellega algas rahvuslik ärkamine ja mõlema naaberrahva omavaheline mõjutamine. Rahvakeeles ilmuvate ajalehtede teated ühe rahva hiilgavaist tegudest ja algatu-

oikonomiskas patstāvības, kā tas atzīmējams visos laikos, bet sevišķi, kad krita dzimtbūšana. Lai arī tūlī pēc dzimtbūšanas atcelšanas nāca klausu laiki, lai nāca vislielākās saimnieciskās dēpresijas iespēja un arī viņas izvedums, tad jau pirms klausu laiku izbeigšanās sākās tautiskā atmoda un līdz ar to sākās abu kaimiņu tautu neaprobežota savstarpēja iesaistīšanās. Ar tautas valodā iznākošo laikrakstu palīdzību, ziņas par vienas tautas spiltākiem darbiem un pasākumiem drīz un precīzi nonāca pie otras tautas un mudināja to uz līdzīgu darbību un cenšanos. Piem., Kalevipoega sākārtojums izsauca mēģinājumus radīt latviešu ēpu (Pumpura Lāčplēsis un Lautenbacha Niedrišu Vidvuts); Aleksandra skola Igaunijā rada mēģinājumu darīt kaut ko līdzīgu Latvijā. Laikrakstu iesaistīšanās būtu bijis daudzkārt lielāks, ja netraucētu lielā valodas dažādība, kas tāpat vēl šodien ir par lielāko traucēkli mūsu tautu tuvināšanās lietā.

Varbūt, ne mazāka loma kaimiņu pazīšanās un saprašanās laukā bija Tērbatai, ar savu universitāti. Līdz ar tautas atmodu, radās tautas dēliem iespēja gūt augstāko izglītību un pie tam tuvākajā universitātē. Še nu satikās abu tautu pirmie censoņi un nākamie tautas vadotņi un ceļā rādītāji. Še varēja notikt domu apmaiņa, savstarpēji ierosinājumi, uzraudzinājumi, še latvieši mācījās igauņus dziļāk pazīt un saprast. Tādu pašu lomu sāk spēlēt Rīgā nodibinātais politehniskais institūts, kas igauņus tuvinā latviešiem.

19. g. s. otrā pusē un 20. g. s. sākumā ierosme nāca pēc ierosmes, te no vienas, te no otras puses, un viņai sekoja darbi, nemaz neprasot, kurš ierosinātājs, kurš patapinātājs. Tautai vajadzēja stiprināt savas kopības apziņu, tālab sarīkoja lielas sanāksmes un dziesmu svētkus. Tautu vajadzēja aicināt uz kopējiem darbiem, un nodibinājās dažādākās biedrības. Tā tas gāja līdz pasaules karam.

Vislielākā sadarbība gan notikās, kad igauņiem un latviešiem bija jāņem kara ieroči rokās, lai tīrītu savu zemi no lieli-

sist jõudsid ruttu ja pretsiisselt teise rahva juure ja ärataks teda samasuguseks tegevuseks. Näiteks, pärast Kalevipoja ilmumist trükist, katsusid ka lätlased luua säärast teost omale (Pumpuri „Lāčplēsis“ ja Lautenbachi „Niedrišu Vidvuds“). Aleksandri kool Eestis näitas teed samasuguse kooli asutamiseks Lätis. Ajalehtede mõju oleks olnud palju suurem, kui seda ei oleks takistanud teineteisest kaugelseisvad keeled, mis veel praegugi on suuremaks takistuseks meie rahvaste lähenemises.

Suur osa naabrite üks teise tundmise ja arusaamise alal oli Tartul ja tema ülikoolil. Ühes rahvusliku ärkamisega talupojad said võimaluse kõrgema hariduse saamiseks lähedases ülikoolis. Siin kohtasid mõlema rahva esimesed rahvajuhid ja teenäitajad. Siin võis sündida mõttevahetus, omavahelised läbirääkimised, siin õppisid lätlased eestlasi sügavamalt tundma ja neist arusaama. Samataoline osa oli ka Riia politehnilisel instituudil, mis lähendas eestlasi lätlasile.

19. saj. teisel poolel ja 20. saj. algul tuli algatus algatus järel ja järgnesid ka tööd, keegi ei küsinud, kes on algatajaiks ja kes laenajaiks. Nii oli maailmasõjani.

Kõige tihedam koostöö algas siis, kui lätlased ja eestlased võtsid sõjariistad kätte, et vabastada oma maad enamlaste suurest sõjaväest ja Lättit rauddivisjoni ja landesveeri võimust. Siis eestlane ei küsinud: mis ma sellest saan? aga läks kõige jõuga lätlasele appi ühise vaenlase vastu.

Kui nüüd saatus on asetanud meie rahvad nii tähtsale kohale Läänemere idakaldal, mida nimetatakse Euroopa väravaks Aasiasse; kui meie rahvaid seob ajalugu ja ühine kultuuriline seiskord, samuti ka kõik teised rahvaste eluhood, siis see kõik peab jääma ka tulevikuks ja selle arendamine saagu meie suurimaks ülesandeks, et ühendada mõlemad rahvad ikka tihedamalt. Meie poliitika, majanduse ja kultuurelu juhtide eesmärgiks olgu, et mõlema rahva vahel oleks täieline kooskõla. Läti ja Eesti elunõudeid oli kõigeõnnelikumalt formu-

nieku skaita ziņā ievērojamām rēgulārā kara spēka masām, un lai Latviju atsvabinātu no dzelzsdīvijas un landesvēra ļauniem nodomiem. Tad igaunis neprasija: kas tad man par to būs? Bet gan ar visu krūti metās kopīgam ienaidniekam virsū un latvietim palīgā.

Ja nu reiz liktenim ir paticies nolikt mūsu tautas tik svarīgā un atbildīgā vietā Baltijas jūrmalas austrumkrastā, vietā, kurū mēdz apzīmēt par Eiropas vārtiem uz Āziju; ja mūsu tautas saista ir vēsture, ir vienāda kultūras un kultūras centienu stāvoklis, tāpat kā visas citas tautu dzīves svarīgākās intereses, tad tam visam netikvien jāpastāv arī uz priekšu neaptumšotā veidā, bet jātop izkoptam līdz iespējamai pilnībai un jāvieno mūsu tautas arvien ciešākā vienībā. Mūsu politikas, saimnieciskās un kultūrālās dzīves vadītāju uzdevums ir visnotaļ gādāt, kā abu tautu saprašanās būtu pilnīga un viņu abu gaitas saskaņotas. Latvijas un Igaunijas dzīves vajadzības vistaisnīgāk formulējis bij. Igaunijas ārlietu ministrs, Latīka kungs: „Kur Latvija, tur Igaunija; kur Igaunija, tur Latvija.“ Lai tas vienmēr tā būtu!

A. Tentelis.

leerinud end. Eesti välisminister härra Lattik: „Kus Lāti, sääļ Eesti; kus Eesti, sääļ Lāti.“ Olgu see alati nõnda!

A. Tentelis.

Kāds vārds par sakariem latviešu un igauņu valodas starpā.

Mōni sōna lāti ja eesti keele suhetest.

Jau no pašas sirmākās senatnes, kad mūsu zemes pagātne tīta vēstures sākumu miglā un aizvēstures tumsā, mums ir zināms, ka tagadējā Vidzemē un pa daļai arī Latgalē, uz ziemeļiem no baltu ciltīm, arvienu dzīvojuši ļaudis, kurus arhαιologi uzskata par somu ciltis piederīgiem. Tā tas ir agrā dzelzslaikmetā, varbūt jau pat priekšromiešu posmā, samērā drošs tas ir agrā dzelzslaikmeta romiešu posmā, kad baltu ciltis sākumā apdzīvo vēl tikai šauru joslu uz ziēm. no Daugavas, kas vēlāk paplašinās, aizsniegdamās līdz līnijai, kurā velkama caur Cēsīm un Lubānas ezera ziemeļu galu. Vidējā dzelzslaikmetā baltu

Meie teame, et juba kōige kaugemas minevikus, mil meie maa ajalugu on kaetud tumeda udu ja sūgava pimedusega, praegusel Liivimaal ja samuti Latgallias elasiid pōhjapool balti hōimudest inimesed, keda muinasteadlased tunnistavad soome sugu rahvasteks. Nōnda see oli rauaajastu alul, vōibolla, et juba ka eelroomlaste ajal. Peaaegu julgelt vōib seda ūtelda varasest rauaajastust roomlaste ajal. Siis elasiid baltlased ainult Daugava pōhja poolsel kaldal kitsal maaalal, mis pārast laienes ja ulatus Vōnnuni ning Lubāni jārve pōhjapoolse otsani. Keskmisel ajastul kasvas balti hōimude levimine

cilšu ekspansija ziemeļu virzienā pieaug. Baltu ciltis ieņem apgabalus, kas sniedzas apm. līdz Igaunijas dienvidus robežām. Tāds stāvoklis paliek arī vēlajā dzelzslaikmetā, un kad XII. g. s. beigās sākas mūsu abu tautu — latviešu un igauņu — kopējā vēsture, tad baltus un uz ziemeļiem no viņiem dzīvojošās somu ciltis sastopam vienus pret otriem apm. tais pašās topografiskās attiecībās, kā mūsu dienās. Tā kā mums nav ziņu par kaut kādām straujām un dziļām pārgrozībām iedzīvotāju etnografiskā sastāvā tiklab baltu, kā somu cilšu apgalos, tad jāpieņem, ka vēsturiskie latvieši un igauņi atiet atpakaļ katri savā apgabalā uz tāda paša etniska rakstura pirmsenčiem, t. i. jau agrākos posmos sastopamie iedzīvotāji apgabala dienvidus daļā bija tagadējo latviešu, ziemeļu daļā tagadējo igauņu senči. Tādējādi tad arī jāpieņem, ka pa visiem šiem gadu simteņiem un gadu tūkstošiem pastāvējuši zināmi sakari un arī zināma apmaiņa abu tautu valodu starpā, lai gan sīkāki noteikt, kādi bijuši šie sakari savā konkrētā veidā, t. i., kad tieši un kurā apgabalā kāds vārds pārnācis no vienas tautas valodas otrā, mēs, saprotams, pasacīt nevaram.

Kā zināms, vārdu, kas vienādi vai stipri līdzīgi baltu un somu valodās, un kas no kāda vienas cilts locekļa valodas pārgājuši otras, etniski neradniecīgās cilts valodā, ir stipri daudz, un tie jau daudz apcerēti un pētīti. Lai atminamies šai sakarā tikai Vilh. Tomsena klasisko darbu „Beröringer mellem de finske og de baltiske (littauisk-lettiske) Sprog“, Kopenhagenā, 1890. g., kur apcerēti tiklab vārdi, kas no baltu tautu valodām pārgājuši somu (somu šaurākā nozīmē, igauņu, libiešu un pat tālāko austrumu somu cilšu) valodās, kā arī otrādi — vārdi, kas no somu valodām pārgājuši baltu valodās. Jāsaka, ka pirmie ir vecāki, un paši vecākie no tiem, kas sastopami visās somu cilšu, pat austrumsomu (zirjaņu, mordviņu, čeremis) valodās, ir aizņemti ļoti agrā laikā — vēl priekš Kr. dzimšanas vai ap to laiku — no kādas ļoti senas baltu cilts, kurū mēs varam uzskatīt zināmā mērā par kopējiem latviešu un leišu sen-

põhja sihis. Baltlased vallutavad maaalaid, mis ulatuvad praeguse Eesti lõunapiirini. Säärane olukord jääb ka hilisema rauaajani ning samad topograafilised olukorrad on lätlaste ja eestlaste vahel veel XII. sajandi lõpul, mil algab mõlema rahva ühine ajalugu. Meil pole teateid, et soome ja balti hõimude elukohtades oleks äkilisi ja sügavaid muutusi olnud, sellepärast peame järeldama, et ajaloolised lätlased ja eestlased asusid igaüks oma ürgvanemate asukohtadesse, sest juba eelmistel aegadel põhjapoolseil mail elasid eestlaste ja lõuna osades — lätlaste esivanemad. Sajandite ja tuhandete aastate jooksul olid mõlema rahva ja nende keele vahel teatavad suhted, ehkki meie ei tea, missugused need suhted olid oma konkreetse kujus, kus ja millal igaüks sõna on tulnud ühest keelest teisse.

Nagu teame, on väga palju sõnu, mis balti ja soome sugu keeltes ühesugused või väga sarnased, ning mis on laenatud, olgugi, et soome ja balti hõimude vahel pole mingisugust sugulust. Neid sõnu on juba palju uuritud ja nendest on palju kirjutatud. Tuletame meelde ainult Vilh. Tomsen'i klassilist tööd „Beröringer mellem de finske og de baltiske (litauisk-lettiske) Sprog“, Kopenhagenis, 1890. a., kus leiame sõnu, mis ülevõetud balti hõimude keeltest soome keeltesse (soome keeled kitsamas mõttes, eesti, liivlaste ja isegi kaugemate idasoomlaste hõimud), ning samuti ka sõnu, mida baltlased laenanud soome keeltest. Esimesed on vanemad, ja kõige vanemad on need, mida leiame kõigis soome sugu, isegi idasoomse hõimude (sürjani, mordva, čeremisi) keeltes. Need sõnad on laenatud palju aega enne Kristuse sündimist ehk umbes samal ajal — ühelt vanalt balti hõimult mida võime tunnistada ühiseiks lätlaste ja leedulaste ürgvanemaiks või koguni balti algrahvaks. Balti hõimudest lätlased elasid juba kõige vanemal ajal kõige kaugemal põhjapool, iseäranis nende idagrupid, mis pärast võime teoreetiliselt järeldada, et suur osa praeguses soome ja eesti keeles olevaid balti keelte sõnu on laenatud läti algkeelest, olgugi, et sel ajal läti ja leedu

ciem vai zināmā mērā pat par pirmbaltiem. Tā kā laikam jau sensenos laikos latvieši, it īpaši savā austrumu grupā, no visām baltu ciltīm dzīvoja vistālāk ziemeļos, tad teorētiski pieņemams, ka laba daļa tagadējās somu valodās, it īpaši igauņu, bet arī somu, aizgūto baltu vārdu ienākuši bieži no latviešu pirmvalodas, kaut gan tajā laikā droši vien nekādas lielākas starpības starp latviešu valodu un leišu valodu nebija. No otras puses, daži somu valodās aizņemti baltu vārdi ir ar stipri citādu fōnētisku ietērpju, nekā atbilstošie leišu un latviešu vārdi, piem., ig. õlu, somu olut, bet latv. alus, lš. alùs; ig. un s. oinas, latv. avens, avins, lš. avinas; tāpat ig. hādāl, hādālas, hātāl, aga lt. atāls, ld. atólas j. t., Mõningaid raskusi teevad sõnad: eesti vohl, soome vuohi „kits“, eesti tohi, toho, soome tuohi, soome vuota j. t., mis kõik tulevad balti sõnadest ja milledele vastavad praeguses lāti keeles āzis, tāsš, āda, ld. ožys, tóšis, óda. Soome keeles neis sõnus leiduv o, resp. uo on vōibolla tulnud mõnest pikast o-st, milles vististi peitub vana balti kinnine ja veidi labialiseeritud pikk ā, ehkki kõige paremini tahaksime mõtelda, et siin leitud balti pikk ā on olnud puhas a. Sellepārast pole vōimata, et osa neid vanu balti sõnu tuleb mõnest hiljem surnud balti keelest — (nāiteks vana idagalindlaste keel) ūhes selle rahvaga, mille keeles on olnud mõningaid iseārdusi, milledega ta lāheb lahku praegustest balti keeltest.

Kõike seda tāhelepannes, on peaaegu vōimata kategoriliselt tōendada, missugused balti sõnad on laenatud lāti keelest. Seda vōime ūtelda ainult sõnust, mida vāļjaspool eesti keelt meie kuskilt mujaltei leia, nāiteks eesti luht, madal jōeāarne niit, mis uputuse ajal jääb vee alla, lāti lukste, luksts „eindriessende Stelle“, eesti magun, magunas, Tartu keeles magon, lāti magone; eesti mait, lt. maita; eesti nāgal, nāgar „ein Nimmersatt, Vielfrass“, lt. negalis, negaļa; eesti nuum „Pacht“, lt. noma; eesti palak, palakas, lt. palags; eesti postal, pastel, lt. pastala; eesti puder, lt. putra; eesti sard, lt. zārds; eesti viis, viisk, lāti vīze jne.

Kui vaatame balti keeltest laenatud eesti keele sõnu sisu poolest, siis nāeme, et soome ja balti hōimude vahel on olnud rahulikud vahekorrad. Leiame pōllutōōd ja karjakasvastus t tāhendavaid sõnu (juba mainitud eesti hādāl ja lāti atāls, eesti oinas, lāti avens,

Visu to ievērojot, katēgoriski noteikt, kuņš no baltu valodām aizgūtais igauņu vārds nācis no latviešu valodas, ir gandrīz neiespējami. To varam pateikt ar zināmu ticamību tikai par tiem vārdiem, kas ārpus igauņu valodas nav sastopami, kā, piem., ig. luht „zema upes pļava, kas plūdu laikā pārplūst“, latv. lukste, luksts „einschiessende Stelle“, ig. magun, magunas, Tērbatas izl. magon, latv. magone; ig. mait, latv. maita; ig. nāgal, nāgar „ein Nim-

mersatt, Vielfrass“, latv. negālis, negāļa; ig. nūm „Pacht“, latv. noma; ig. palak, palakas, latv. palags; ig. pastal, pastel, latv. pastala; ig. puder, latv. putra; ig. sard, latv. zārds; ig. vīz, vīsk, latv. vīze u. t. t.

Ja mēs apskatām satura ziņā vārdus, kas vispārīgi no baltu valodām pārgājuši igauņu valodā, tad to starpā atrodam vārdus, kas aizrāda uz mierīgiem sakariem baltu un somu cilšu starpā. Tur atrodam vārdus, kas zīmējas uz zemkopību un lopkopību (jau minētie ig. hädel un latv. atāls, ig. oinas un latv. avens, avins; ig. tara, somu tarha, kas cēlies no formas, kas pamatā latv. vārdam dārzis; ig. äes, gen. äke, latv. ecēšas, lš. ekēcios; ig. hernes, latv. zīrnis, lš. žīrnis; ig. härg „vērsis“, latv. zirgs, lš. žirgas; ig. jāär, jaar, ear, latv. jērs; ig. kaabel, kabli „Erdhacke“, latv. kaplis u. t. t.), apzīmē dažus reliģiskus jēdzienus (ig. taevas, taivas „debess“, latv. dievs; ig. juudas, juuas „velns“, latv. juods), ģimenes locekļu nosaukumus (ig. tūtār, tūdruk, tūtruk, somu tytār „meita“. lš. duktē; ig. sōsar (sōhar), som. sisar, lš. sesuō, gen. sesers), dažādus dzīvniekus (ig. hirv, gen. hirve, arī nōm. hirve „stirna“, pr. sirwis „stirna“; ig. udras, latv. ūdrs; ig. teder, latv. teteris; ig. vähi, latv. vēzis u. c.), mākslas pirm-sākumus (ig. kannel, gen. kandle, somu kantele, latv. kokle (no *kankle, *kante) lš. kankles u. t. t. Līdzīgus jēdzienus, kā nupat redzējām, apzīmē arī vārdi, kas igauņu valodā ienākuši vēlākos laikos jau tieši no latviešu valodas. Tādējādi, lai gan šie dažādie vārdi aizņemti dažādos laikmetos, pie kam nereti atsevišķu vārdu aizņemšanas laikmetus citu no cita šķīrī ilgi gadu simteņi, pats sakaru raksturs abu tautu starpā neko negrozījās.

Ja nu tagad paskatāmies uz vārdiem, kas no somu valodām (galvenā kārtā igauņu un libiešu valodas) ienākuši latviešu valodā, tad arī te mēs sadūramies ar zināmām grūtībām vārdu izcelšanās

avins, auns; eesti tara, soome tarha, mis arenenud vormist, mille aluseks on läti sõna dārzis; eesti äes, gen. äke, läti ecēšas, ld. ekēcios; eesti hernes, läti zīrnis, ld. žīrnis; eesti härg, lt. „vērsis“, zirgs, ld. žirgas; eesti jāär, jaar, ear, lt. jērs; eesti kaabel, kabli „Erdhacke“, lt. kaplis jne.), samuti nad tähendavad mõningaid usulisi nimetusi (eesti taevas, taivas, lt. dievs „jumal“; eesti juudas, juas, lt. juods), perekonnaliikmeid (eesti tūtār, tūdruk, tūtruk, soome tytār, ld. duktē; eesti sōsar (sōhar), soome sisar, ld. sesuō, gen. sesērs), kõiksuguseid elajaid (eesti hirv, gen. hirve, ka nom. hirve, pr. sirwis, lt. „stirna“; eesti udras, lt. ūdrs; eesti teder, lt. teteris; eesti vähi, lt. vēzis j. t.), kunsti algusi (eesti kannel, gen. kandle, soome kantele, läti kokle *kankle, *kantele), leedu kankles jne. Sarnaseid mõisteid nagu siin nägime, tähendavad ka hiljem läti keelest laenatud eesti sõnad. Olgugi, et need mitmesugused sõnad on laenatud igauks omal ajastul, sagedasti ühe sõna laenamist teiseni on möödunud aastate sajandid, siiski mõlema rahva vahelkordade iseloom pole muutunud.

Kui uurime sõnu, mis tulnud soome keelest (pääasjalikult eesti ja liivi keelest) läti keelde, siis leiame ka siin raskusi sõnade aluse selgitamises: pole kerge arusaada, missugune sõna laenatud eesti ja missugune liivi keelest. Ka siin kõige julgem eesti alus on neil sõnul, mis tulnud soome keelest ja mida leiame Liivimaa põhja maakondade keelemurrakutes, näiteks ķerešas, ķereši „Glutfang, Glutsteine im Riegnofen“, eesti keres, keris „obere Abteilung des Bauerofens“, ķesele „Fischreuse“, eesti kessel, lt. ķimpa „Heufuder“, ķimpāties „sich einlassen“, eesti ķimp „Bündel“, läti ķiris „schwarzes Ochskalb“ (põhja-lääne Liivimaal), eesti ķiri; samuti läti ķiris „Lachmöwe“, eesti ķiir; läti ķizina „forschen, durch Zeichen anlocken“, eesti ķüsima; läti kude, kudēties, eesti kudu, kuda, kude „Laich“, ka

pamata noskaidrošanas ziņā: izšķirt, kuņš vārds ienācis no igauņu, kuņš no lībiešu valodas, ne katru reizi ir tik viegli. Arī te visdrošāk igauņiskais pamats nosakāms tiem vārdiem, kas, no somu valodām nākuši, sastopami, piem., Vidzemes ziem. apgabalu latviešu izloksnēs, piem. ķeresas, ķeresi „Glutfang, Glutsteine im Riegenofen“, ig. keres, keris „obere Abteilung des Bauerofens“, ķesele „Fischreuse“, ig. kessel; latv. ķimpa „Heufuder“, ķimpāties „sich einlassen“, ig. kimp „Bündel“; latv. ķiris „schwarzes Ochskalb“ (ziem.-riet. Vidzemē), ig. kiri; tāpat latv. ķiris „Lachmöwe“, ig. ķir; latv. ķizināt „forschen, durch Zeichen anlocken“, ig. kūzima; latv. kude „zivju nārsta vieta upēs“, kudētis „nārstoties“, ig. kud, kuda, kude „Laich“, arī līb. kud; latv. kulmis „ $\frac{1}{4}$ pūra“, ig. külimet, külimit; latv. konna, kunnē „varde“, ig. konn; luga „Mal, Anfall, Melodie“, ig. lugu „Geschichte, Musikstück“ u. t. t. Še gan laikam arī pazīstamie latv. vārdi puika un zustrenes, zusteres „Jahannisbeeren“, ig. poeg ja soster, tāpat arī latv. vaka „was dem Hofe an Frohn und Abgaben zu leisten ist“, ig. vakk „Bezirk“ u. c. Tādu vārdu salasisies tomēr labs krājums, un tiem jāpieskaita arī daži no tiem, par kuriem droši nevaram zināt, vai tie ienākuši no igauņu, vai lībiešu valodas, piem. latv. maksa, maksāt, ig. maks, arī līb. maks „cena“, ig. maksan, maksma „maksāt“; latv. muiža, ig. mōiz, mōiza, līb. moiz; latv. murda, murds, ig. mōrd, līb. mūrda, mōrda; latv. nūja, nūja, ig. nui (gen. nuia), nuhi, līb. nuja; latv. taims, taimiņš „Lachsforelle“, ig. taim, līb. taimin; latv. urga, līb. ūrga, ig. urg u. c.

Sastopamas arī dažas paralēles sintaksiskās konstrukcijās starp latviešu un igauņu valodu, bet no to sīkākas apcerēšanas man te jāatsakās.

Apskatot no somu valodām latviešu valodā pārgājušos vārdus, redzam, ka arī tie attiecas uz miermīlīgu nodarbošanos — lauksaimniecību, lopkopību, zveju un dažādām citām mierīgas dzīves nozarēm.

liivi kud; lt. kulmis „ $\frac{1}{4}$ vakka“, eesti külimet, külimit; läti konna, kunnē, eesti konn; lt. luga „Mal, Anfall, Melodie“, eesti lugu „Gedichte, Musikstück“ jne. Šīsa kuuluvad vist ka läti sõnad puika ja zustrenes, zusteres „Johannisbeeren“, eesti poeg ja soster, samuti lt. vaka „was dem Hofe an Frohn und Abgaben zu leisten ist“, eesti vakk „Bezirk“ j. t. Sääraseid sõnu on hästi palju, ja neile peame juurearvama ka neid, milledest meie julgelt ei tea, kas nad tulnud eesti või liivi keelest, näiteks lt. maksa, maksāt, eesti maks, eesti maksan, maksma, lt. „maksāt“, lt. muiža, eesti mōis, mōisa, liivi mois; lt. nūja, nūja, eesti nui (gen. nuia), liivi nuja; lt. taims, taimiņš „Lachsforelle“, eesti taim, liivi taimin; lt. urga, liivi ūrga, eesti urg j. t.

Leiame ka mõningaid paralleele süntaktilis konstruktsioones läti ja eesti keeles, aga siin ma ei või selle küsimuse juures peatuda.

Ka soome keeltest läti keelde läinud sõnad näitavad rahulikku tööd põllumajanduses, karja kasvatamises, kalastuses ja teistes rahuliku elu avaldustes. Siin ei leia meie nimetusi, mis tähendaks sõjariistu, sõjas tarvitatavoid asju või teisi sarnaste asjade nimetusi, mis tunnistaks, et sel alal on üks rahvast teisest midagi õppinud ja laenanud. Sellega pole öeldud, et mõlema rahva vahel polnud mitte ühtegi sõda, mida teame hiljemaist ajaloolisist aegadest. Sügavamat iseloomu neil sõdadel siiski pole olnud: need on kokkupõrked, mis juhtuvad ka oma rahva keskel, või väikesed röövimised. Kahtlemata, enamasti on olnud rahulikud vahekorrad, mis lähendasid mõlemaid rahvaid, kes üks teiselt on tõesti palju õppinud ja laenanud. Käigem ka praegu ajaloo jälgedes, et meie rahvaste ja riikide vahel alati valitseks rahu ning sõprus õnneks ja kasuks ühele ja teisele.

E. B l e s e.

Nesastopam mēs te nosaukumus, kas attiektos uz kara lietām, kara piederumu, ieroču vai citu līdzīgu lietu nosaukumus, kas liecinātu, ka arī šai ziņā viena tauta no otras ko būtu noskatījusies un aizguvusi. Tas, saprotams, neizslēdz, ka abu tautu starpā nav notikušas sadursmes, kā to droši zinām par vēlākiem vēsturiskiem laikiem. Tomēr laikam nekāds dziļš raksturs šīm sadursmēm nebūs bijis: tās ir sadursmes, kādas gadās arī pašu ļaužu

starpā, vai arī sīki sirojumi un laupītāju uzbrukumi. Pārsvārā, bez šaubām, bijušas miermīlīgas attiecības, tās tuvinājušas abas tautas, un šais dzīves nozarēs tiešām viena tauta no otras daudz ko aizguvusi, daudz ko mācījusies. Lai arī mūsu dienās sekojam vēstures aizrādījumiem, lai miers un satiecība mūžīgi pastāv mūsu tautu un valstu starpā par laimi un svētību abām pusēm.

E. B l e s e.

Kāda izskatījusies mūsu kopīgā dzimtene vidus laiku ģeografiem?

Missugusena nāgid meie ūhist kodumaad keskaja maateadlased.

Latvijas - Igaunijas Mēnešraksta redaktors, prof. Fr. Baloža kungs mani laipnā kārtā uzaicināja sniegt šī žurnāla pirmajā burtnīcā dažas ziņas par maniem nupat aizejošā akadēmiskā gada pētījumiem ārzemēs. Daru to ar prieku, ir šī žurnāla cienījamo mērķu, ir manis savākto materiālu dēļ; ja pēdējie sastādās no ziņām un avotiem par senās Livonijas kultūras vēsturi vidus laikos un atdzimšanas laikā, tad jādomā, ka viņi pēc savas dabas pienācīgi atbilst tagadējo nacionālo brīvvalstu — Igaunijas un Latvijas — garīgo attiecību un sakaru stiprināšanai: jo vecākas saites, jo vairāk iespējas draudzībai, jo dziļāki pamati, jo drošāka celtnē.

Strādājot mūsu kopējās dzimtenes — liktenīgā Baltijas jūras austrumu krasta — vēsturē Itālijas archivos un bibliotēkās (galv. kārtām Venecijā, Florencē, Romā un Neapolē) man bij izdevība virzīt darbību trijos virzienos: archivu materiālu krāšanā (16. g. s.), ģeografisko ziņu un karšu vākšanā (no 12. līdz 16. g. s.) un beidzot dažādu piļu, pilsētu, kostīmu u. t. l. ikonogrāfisku materiālu kopošanā un salīdzināšanā. Šinī īsajā rakstīnā gribu dot dažus datus par senās Livonijas ģeografisko apgaismojumu, kādu to rādījuši vidus- un atdzimšanas laikos slavenie itāliešu, katalāņu un citi kartografi un ģeografi, sniegdami par tālo „Ziemeļu Vidusjūru“, t. i., par Baltijas jūru un tās piekrastēm bieži

Lāti - Eesti ūhingu kuukirja toimetaja hārta prof. Fr. Balodis palus lahkelt mind kirjutada ajakirja esimesele numbrile mõningat minu uurimustest välismail käesoleval akadeemilisel aastal. Teen seda rõõmuga, küll selle ajakirja austatud eesmärkide, küll minupoolt kokkukorjatud materjalide pärast: kuna viimased sisaldavad teateid vana Livoonia kultuurajaloost keskajal ja uuemal ajastul, need on oma iseloomu poolest täiesti vastavad praeguste vabariikide — Lāti ja Eesti — vaimliste vahekorde kindlustamiseks: mida vanemad sidemed, seda rohkem sõpruse võimalusi, mida sügavamad alused, seda julgem ehitus.

Tegutsedes meie ūhise kodumaa — saatusliku Läänemere ida kalda ajaloo uurimisel Itaalia arhiivides ja raamatukogudes, (pääasjalikult Veneetsias, Florentsis, Roomas ja Neapolis), oli mul võimalus töötada kolmes suunas: kogusin arhiivide materjale (16. saj.), otsisin geograafilisi teateid ja kaarte (12. kuni 16. saj.) ja lõpuks korraldasin ja võrdlesin mitmesuguseid losside, linnade, kostüümide ja teisi ikonograafilisi materjale. Selles kirjutises tahan näidata mõningaid teateid vana Livoonia geograafilisest palgest, missugusena teda nāgid kuulsad itaallaste, kataloonlaste ja teiste rahvaste keskaja kartograafid ja maateadlased, kes andsid kaugest „Põhja Vahemerest“, s. o. Lääne-

fantastiskas un nepareizas, bet tai pašā laikā visam toreizejam pasaules sakaram ļoti raksturīgas un mūsu īpatnējām stāvoklim dziļi pamācošas ziņas. Daudzi no šiem materiāliem ir labi pazīstami un pienācīgi izmantoti¹⁾ Vidus jūras kultūras

merest ja tema kallastest sagedasti unistulsi ja ebaōigeid teateid, mis samal ajal on vāga iseloomustavad tolleagsele ilmavaatele ja ōpetlikud meie erilisele seisukorrale. Mōningad materjalid on hāsti tuntud ja tāielikult ka kasutatud¹⁾. Va-

13. g. s. sākuma pasaules karte glabājas Florencē, valsts ārchivā. Kartes autors garīdznieks Džovanni da Kariņano (Giovanni da Carignano) no Dženovas.

13. sajandi alg. maailma kaart. Hoi-takse alal Florentsis, riigi arhiivis. Kaardi autoriks on vaimulik Džovanni da Kariņano (Giovanni da Garignano) Genuast.

sakaram, bet par šīs kultūras izstarojumiem un īpatnējiem staru laušanas apstākļiem mūsu zemē un viņas iespējās izdomājis tikai retais, parasti garām ejot²⁾. Ir pienācis laiks, apgriezti šo ainu otrādi, novērtēt šīs ziņas un kartes „no augšas“, t. i. no ziemeļiem, lai tā mēs iespētu saprast

hemere kultuuri suhetes, aga meie maalselle kultuuri kiirtest ja omapārastest oludest on vāga vāhe mōeldud, ja ainult mōōda minnes²⁾. On viimane aeg seda tāhele panna ning hinnata neid kaarte „ūlevalt“, s. o. pōhjapoolt, et saaksime aru omast iseāralisest seisukorrrast, et tun-

¹⁾ Sal. labāko vispārīgā pārskata darbu: Beazley, The Dawn of Modern Geography, I.—III.

²⁾ Šeit jāmin lielā geografa Nordenskjōlda vārds. Viņa bagātie krājumi tagad pieder Helsinku ūniversitātes centrālāi bibliotēkai.

¹⁾ Vōrdle parimat ūldist teost: Beazley, The Dawn of Modern Geography I.—III.

²⁾ Siin peame mainima suure maateadlase Nordenskjōldi nime. Tema rikkad kogud kuuluvad praegu Helsinki ūlikooli keskraamatukogule.

müsu ipatnējo stāvokli, lai apzinātu sevi kā zināmu izejas centru, kuŗu garīgās kultūras laukā bij izlaiduši no savām rokām militārās un oikonomiskās kolonijas (senās Livonijas) valdnieki — vācu ordenis un Hanza¹⁾.

Pagaidām spēju saskatīt šādus ģeografiski - kartografiskās informācijas virzienus, vairāk vai mazāk norobežotas vai saistītas gultnes, kā viņas ietveŗ müsu kopējo dzimteni.

I. Grieķu ģeografa Ptolomaja radītā tradīcija²⁾, kuŗā redzam izaugam 15. g. s. beigās un 16. g. s. müsu zemju krasta profilu no vecās „mirušās“ — abstrakti taisnās — līnijas līdz viņas ipatnējam izlocītajam zīmējumam³⁾.

II. Agrāk slepenā⁴⁾ Vatikāna archīva ģeografiskā informācija (it sevišķi vietu vārdi), sākot ar pāvesta Inokentija III. laikiem (12. g. s. beigās — 13. g. s. sākums). Šī tradīcija ir reti prēcīza jau vidus laikiem un attiecībā uz Baltijas jūras zemēm nereti asi kontrastē šīnī ziņā ar citu avotu leģendārajām un neprēcīzajām ziņām.

III. Vidus laiku jūras kartes (krastu, jūrnieku kartes, portulāni etc.), kas rāda jau 13. g. s. pirmajā pusē brīnišķīgu pareizību (ar toreizējiem uzņemšanas līdzekļiem!) zīmējoties uz Vidus un Melno jūŗu, bet kas paliek arvien miglainākas, jo vairāk tuvojamies Dānijai. Viņpus Dānijas sākas Hanzas slēgtā jūŗa, t. i. Baltijas jūŗa, kuŗas īstais profils izcīna sev pilsoņu tiesības tikai 16. g. s., t. i. tad, kad Hanzas vara bij aizģājusi pagātnē un kad sabruka Livonijas vācu ordenis.

IV. Livonijas apcelotāju pašrocīgi zīmētās vai pasūtītās kartes: Tādu nav

da ennast keskpunktina, mille vaimlise kultuuri alal laskis oma käest välja militarse ja majandusliku koloonia (vana Livoonia) valitsejad — saksa ordu ja Hansa¹⁾.

Senini olen leidnud järgmisi ģeograafilisi ja kartograafilisi informatsioone, rohkem või vähem lahkuminevaid või seotud voole, mis näitavad meie ühist kodumaad.

I. Kreeka maateadlase Ptolomeuse loodud traditsioon²⁾, milles näeme välja kasvatat meie maa kallaste profiili 15. saj. lõpul ja 16. saj. algul — vanast „surnud“ — abstraktselt sirgest joonest tema iseloomulise kõvera joonistuseni³⁾.

II. Endise salajase⁴⁾ Vatikani arhiivi ģeograafiline informatsioon (iseäranis kohtade nimed), paavsti Inocentiuse III. ajast (12. saj. lõpp — 13. saj. algus). See traditsioon on iseäranis pretsiisne juba keskaegadele ja samuti ka Balti mere maile ning kontrasteerib teiste allikate legendaarseile mittepretsiissetele teadetele.

III. Keskaaja merekaardid (kallaste, mereeste kaardid, portulanid), mis on juba 13. saj. algul imeõiged (selleaegsete abinõudega!). Väga selge on Vahemere ja Mustamere kaart, aga kõik kaardid lähevad uduseiks Daani ümber. Teisel pool Daanimaad algas Läänemeri, mis saab oma õige profiili ainult 16. sajandil, kui Hansa võim oli juba minevikus ja lõppes ka Livoonia saksa ordu võim.

IV. Livoonia külastajate isiklikult joonistatud või tellitud kaardid. Neid pole palju, aga nende väärtus on suur. Need on 16. sajandist pärit (Baberini, Possevino, Strubiez (?) j. t.).

Üksikuna jääb 1154. a. kuulsa Araabia maateadlase Edrizi kaart, mis ühes

¹⁾ Sk. A. Spekke, Quelques nouveaux matériaux pour l'histoire de la cartographie et de l'icongraphie de l'Ancienne Livonie. Latv. Univ. Raksti. Filoloogias un filosofijas fakultātes sērija II.

²⁾ Sal. visjaunāko grandioza stila pētījumu šai laukā, kuŗu izdevis Vatikāns: J. Fischer S. J., Claudii Ptolemai Geographia... 1932.

³⁾ Sk. manā nupat minētā rakstā atzīmētos novērojumus šīnī ziņā.

⁴⁾ Slepenais archīvs tiko atvērts zinātniekiem tikai pāvesta Lauvas XIII. laikā (19. g. s. otrā pusē.)

¹⁾ Vt. A. Spekke, Quelques nouveaux matériaux pour l'histoire de la cartographie et de l'icongraphie de l'Ancienne Livonie. Latv. Univ. Raksti. Filol. ja filosoofia teaduskonna sērija II.

²⁾ Vördle kõige uuema suure stiili uurimist sel alal, mille välja andnud Vatikan J. Fischer S. J., Claudii Ptolemai Geographia... 1932.

³⁾ Vt. minu ülalmainitud kirjutises tähendatud uurimusi sel alal.

⁴⁾ Archiiv avati teadlastele ainult paavisti Leo XIII. ajal (19. saj. teisel poolel).

Livonijas karte, kas pievienota italieša ceļotāja Rafaēla Barberīni ceļojuma aprakstam (viņš braucis no Amsterdāmas uz Maskavu, savā ceļā skarot arī Livonijas ziemeļu daļu). Zīmēta ap vācu ordeņa sabrukšanas laiku, t. i. 16. g. s. 60 gadiem. Atrodas Vatikāna bibliotēkā.

Livoonia kaart, mis lisatud itaallase Rafaēli Barberīni reisi kirjutisele (ta sōitnud Amsterdamist Moskvasse ja kōinud ka Livoonia pōhjaosas). Joonistatud Saksa ordu loojamineku ajal, s. o. 16. saj. 60. a. On Vatikāni raamatukogus.

daudz, bet toties viņu vērtība ir jo liela. Viņas attiecas uz 16. g. s. (Barberini, Possevino, Strubicz (?) u. c.)

Par sevi paliek 1154. g. slavenā arābu ģeografa Edrizi karte, kas mums kopā ar saviem aprakstiem dod brīnīšķīgas nojautas par mūsu zemi un tās tautām pus gadu simtu priekš vācu ienākšanas.

Malā paliek arī viduslaiku tā saukto „mappaemundi“ materiāls, mūsu nolūkiem, cik noprotu, maz derīgs, un vēl citi sīkāki materiāli par kuņiem šeit nevaru runāt. Tikai garām ejot pieminams arī daudzo un dažādo ģeografisko aprakstu materiāls, kas gaida savu kārtotāju.

Nupat sniegtajā sargrupējumā jau manāmi attiecīgo ģeografisko darbu izejas centri. Būs lietderīgi un skaidrāki, ja visu materiālu vēl reiz pārgrupēsīm pēc šī principa. Vidus laiku kartografijas un ģeografijas lielmeistari ir bez šaubām italieši (jau sākot ar 13. g. s.), it īpaši veneecieši, kas labi saprotams, ja iedomājami „Adrijas skaistules“ brīnīšķo vēsturi.

14. g. s. jūtamu lomu mūsu sakarā spēlē arī drošsirdīgie jūrnieki un tirgoņi — katalāņi.

15. g. s. konstatējams interesants ģeografisko zinātņu pieaugums Francijā, ar ko stāv sakarā pat dažas ieskaņas franču bruņinieku romānos par „neticīgo saracēņu zemi“, t. i. par Prūsiju (!).

Vācu ģeografijas un kartografijas ziedu laiks — tiešām plašā vērienā — ir 16. g. s.

Jūtamus refleksus šīnī gadu simtenī konstatējam arī Holandē, Portugālē, Spānijā, arī Polijā un Zviedrijā.

Un mūsu mājas? Nekas vairāk, kā dažas kartes — plāni par zemes īpašumu un novadu robežām¹⁾.

Lai cik vecas ir šeit pieminētās mantas, viņas tomēr spēj arī mūsdienai cilvēku ievilkst tautu savstarpējo attiecību lielajos sakaros un rādīt tam, kur un kas darāms, lai nākotnē meklētu gudrāku ceļu, ja vecais šķiet aplams bijis. Mūsu patreizējos raibajos laikos ir pārāk riskanti dzīvot bez savas pagātnes pienācīgas izpratnes: tautu soļiem ir tāla atbalss.

A. S p e k k e.

¹⁾ Šādi materiāli esot atrodami uz Rostoku aizvestajā Kurzemes archīvā.

oma kirjeldustega annab meile imeilusaid teateid meie maast ja tema rahvastest poolsajandit enne sakslaste sissetulekut.

Kõrvale jääb ka keskaja nõndanimetatud „mappaemundi“ materjal, mis meie eesmärkidele ei kõlba, ja veel väiksemad materjalid, milledest ma siin ei taha rääkida. Möödamannes mainin paljuid ja mitmesuguseid geograafilisi materjale, mis ootavad oma korraldajat.

Minu ülevalmainitud gruppides näeme vastavate geograafiliste tööde keskpunkte. On selgem, kui veel kord gruppeerime kõike materjale selle printsiibi järele. Keskaja kartograafid ja maateaduse suurmeistriteks on kahtlemata itaallased (juba 13. saj. alates), iseäranis veneetsialased, mis on ka arusaadav, kui mäletame „Adria iluduse“ ajalugu.

14. sajandil mängivad suurt osa ka kaaloonlastest meremehed ja kaupmehed.

15. saj. leiame huvitavat geograafiliste teadmiste juurekasvu, millega ühenduses ka mõningad vastukajad prantsuse rüütliromaanides Preisimaast.

Saksa kartograafia ja geograafia õitsea-
jad on 16. saj.

Tunduvaid reflekse sel sajandil näeme ka Hollandis, Portugaalis, Hispaanias, ka Poolas ja Rootsis.

Ja meil? Midagi muud, kui ainult mõningad kaardid ja plaanid maakondade ja talude piiridest⁵⁾.

Olgugi, et siin mainitud asjad on vanad, suudavad nad siiski meieaja inimest tõmmata rahvaste omavahelistesse vahekordadesse ja näidata, kus ja mida peame tegema, et tulevikus leida paremat teed, kuna vana näib halb olevat. Praegusee kirjul ajal on väga riskantne elada oma minevikust teadmatuses, rahvaste sammude vastukaja ulatub kaugele.

A. S p e k k e.

⁵⁾ Säärased materjalid olevat Rostokisse viidud Kuuramaa arhiivis.

Chronika

Latvijas Saeimas un valdības darbs. Lāti seimi ja valitsuse töö.

Latvijas Saeima aprīļa mēneša pirmās dienās vēlēja valsts prezidentu turpmākiem trīs gadiem. šis izcilais notikums tomēr pagāja bez lielāka saviļņojuma valsts dzīvē, jo tauta neņem tiešu dalību vēlēšanās, valsts prezidenta tiesības ir šauras, vairāk reprezentatīvas dabas, un iepriekš bija zināms, ka ievēlēs visu cienīto Zemnieku Savienības kandidātu, līdzšinējo valsts prezidentu Albertu Kviesi.

Jautājums bija tikai par to, vai valsts prezidentu ievēlēs pirmā balsošanā, vai vajadzēs vairāk balsošanas gājienus, kā tas bija abās iepriekšējās vēlēšanās. Bija zināms, ka Zemnieku Savienība katēgoriski noraidījusi valsts prezidenta vēlēšanu saistīšanu ar kaut kādām norunām vai solījumiem, kā tas parasts un nepieciešams parlamentos ar sadrumstatotu sastāvu. Bet dažas sīkās grupas bija tomēr uzskatos, ka pienācis izdevīgs brīdis nodrošināt sevi pret Saeimas vēlēšanu likuma grozījumiem, kas pēc lgaunijas parauga, izskaustu vienvīru frakcijas. Sīko grupu centieniem nebija panākumu. Saeima pirmā balsošanā, ar 52 balsīm no 96, par valsts prezidentu ievēlēja Albertu Kviesi. Sociāldemokrātu kandidāts, Saeimas priekšsēdētājs Dr. P. Kalniņš dabūja tikai 25 balsis, bet komunistu kandidāts 9 balsis. 10 deputāti pirmā balsošanā bija atturējušies... Salīdzinot šīs vēlēšanas ar valsts prezidenta vēlēšanām trīs gadus atpakaļ, redzam, ka toreiz pirmā balsošanā par Albertu Kviesi bija nodotas tikai 47 balsis, bet sociāldemokrātu kandidāts, Saeimas priekšsēdētājs Dr. Kalniņš bija dabūjis 36 balsis. Toreiz balsošana bija jāatkārto vairākās reizes, kāpēc šoreizējo ievēšanu

Lāti seim aprillikuu esimesil päevil valis riigipresidenti järgnevaks kolmeks aastaks. See väljapaistev sündmus möödus siiski suuremate laineteta riigielus, kuna rahvas ei võta valimisist osa. Riigipresidendil on piiratud õigused, loomu poolest rohkem representatiivsed ja juba enne valimisi oli teada, et kõige rohkem hääli saab põllumeeste liidu kandidaat, senine lugupeetud riigipresident Albert Kviesis.

Küsimuseks oli vaid see, kas valitakse juba esimeses valimiskäigus või tuleks tarvis rohkem valimiskäike, nagu see oli mõlemil eelmisel valimisel. Oli teada, et põllumeeste liit kategooriliselt loobus sidumast presidendi valimisi mõningate lubadustega, nagu see on harilikult killustatud koosseisuga parlamentides. Mõningad väikesed grupid arvasid, et nüüd on hää silmapilk kindlustada ennast parlamendi valimiseaduse muutuste vastu, mis Eesti eeskujul ei võimaldaks ühemehe fraktsioone, Väikeste gruppide püüetel polnud tulemusi. Valimine sündis juba esimesel valimiskäigul ja riigipresidendiks valiti Albert Kviesis, kes sai 96 häälest — 52 häält. Sotsiaaldemokraatide kandidaat Dr. Kalniņš sai ainult 25 häält, aga kommunistide kandidaat 9 häält. 10 rahvasaadikut esimesel valimiskäigul ei andnud oma häält... Võrreldes neid valimisi riigipresidendi valimistega kolm aastat tagasi, näeme, et siis Albert Kviesis'ele oli antud ainult 47 häält, aga sotsiaaldemokraatide kandidaat, seimi esimees Dr. Kalniņš, sai 34 häält. Siis pidi valimisi kordama mitu korda. Sellepärast praegusi esimese valimiskäigu valimisi rõhutasid kõik kodanlised ajalehed. Seekord põllumeeste liidu kandidaat

pirmā balsojumā, ar gandarijumu izcēla visu pilsoņu laikraksti. Šoreiz Zemnieku Savienības kandidāts, valsts prezidents Alberts Kviesis bija apvienojis visus pilsoņus.

Svinīgo solījumu valsts prezidents Alberts Kviesis nodeva Saeimā 11. aprīļa sēdē un ar šo dienu palika amatā uz nākošiem trīs gadiem. Tā arī bija Saeimas pēdējā sēde ziemas sesijā. Pavasara sesiju Saeima sāks 1. maijā, ar svinīgo sēdi Satversmes sapulces sanāksšanas atcerei. Pirmā darba sēde būs 2. maijā. Saeimas komisijas sāks darboties nedēļu iepriekš, pie kam galvenais darbs ir jāveic budžeta komisijai, kas vēl ir jāpaguvusi caurskatīt budžeta projektu 1933./34. saimniecības gadam.

Šis budžeta projekts sevišķi lielas rūpes sagādā valdībai, kas ar ministru prezidentu A. Bļodnieku priekšgalā ieguva Saeimas uzticību marta beigās. Saeimai budžeta projektu, ar 124,7 milj. latu (100 kr = 139,10 ls) lielu kopsummu, iesniedza M. Skujenieka valdība. Saeimas budžeta komisija šo kopsummu jau palielinājusi par kādiem 2 milj. latiem, bet tanī pat laikā ir noskaidrojies, ka valsts ienākumu kopsumma, reālās robežās turoties, 1933./34. saimniecības gadā var paredzēt 112 miljoni, augstākais 114 milj. latu lielu. Bez tam budžeta projektā vēl nav uzņemti krēditi tautas labklājības ministrijas veco rēķinu kārtošana, par 3 milj. latu; nepieciešami arī daži jauni miljoni latu sviesta piemaksu uzturēšanai, jo šis piemaksas attur no ražošanas sašaurināšanas piensaimniecību, kas pag. gadā devusi eksportam un līdz ar to ārzemju valūtas sagādāšanai sviestu par 31 milj. latu (kopējā eksporta vērtība bijusi 96,5 milj. latu).

Budžeta sastādīšanu reālās robežās valdība ir uzsverusi kā vienu no pirmiem pienākumiem un tamdēļ aprīļa mēnesis valdībai pāriet līdzekļu un ceļu meklēšanā un pētīšanā, kā pēc iespējas bezsāpīgāki veikt šo uzdevumu. Tagad jau ir noskaidrojies, ka būs jāķeras pie algu samazināšanas valsts darbiniekiem, kas ir lielākais izdevumu postenis valsts

riigipresident Albert Kviesis oli ūhendanud kōiki kodanlisi rahvasaadikuid.

Pūhaliku ametivande riigipresident Albert Kviesis andis seimi 11. aprilli koosolekul ja sellest pāevast jāāb ametise jārgmiseks kolmeks aastaks. See oli seimi viimane koosolek talve sessioonil. Kevadhooaja istungid algavad 1. mail piduliku koosolekuga Asutava kogu kokkutulemise mālestuseks. Seimi tōō algab 2. mail. Seimi komisjonid hakkavad tegutsema nādal enne seda. Pāātōō on eelarve komisjonil teha, kuna ta pole jōudnud 1933./34. a. eelarve kava lābivaadata.

Eelarve teeb vāga suurt pāāvalu uuele valitsusele, kes ministerpresidendi A. Bļodnieks'iga eesotsas sai seimi usalduse mārtsi lōpul. Eelarve kava 124,7 milj. latiga (100 kr = 139,10 ls) kogusummas esitas seimile M. Skujenieks'i valitsus. Seimi eelarvekomisjon suurendas ūldsumma 2 milj. latiga, aga samal ajal sai selgeks, et riigi sissetulekud 1933./34. majandusaastal reaalseis piirides vōivad olla 112 milj. ls, kōigeparemal juhusel 114 milj. ls Eelarve kavas veel pole sotsiaalministeeriumi summasid vanade arvete tasumiseks 3 milj. lati suuruses; mōni miljon ls kulub ka vōi juuremaksudeks, kuna viimased hoiavad āra piimanduse toodangu kokkukuivamist. Lāti piimandus andis lāind aastal vāljaveoks ja sellega valuuta saamiseks vōid 31 milj. lati eest (eksporti ūldvāārtus oli 96,5 milj. ls). Valitsus rōhutab, et tema pāāulesandeks on reaalse eelarve saavutamine, mispārast aprilli kuu mōōdub abinōude ja teede otimiseks ja uurimiseks, kuidas kōigeparemini jōuda selle eesmārgini. On juba selge, et kārbitakse riigiametnikee palku, mis on suuremaks kulde osaks riigieelarves, peame kitsendama ka sotsiaalseadusi ja juuremaks. Esitatakse mitmed kavad ja valitsus peab valima ūhe nendest, et enne seimi kokkutulekut vōiks vāljaanda mōningaid vastavaid māārusi Pōhiseaduse 81. paragrahvi alusel, mis annab valitsusele oigusi māāruste vāljaandmiseks, milledel seaduste jōud.

Lāhemal ajal tahab valitsus korralda-

budžetā; būs jāsamazina arī sociālie likumi un piemaksas. Projektu ir vairāk, bet viens vai otrs no tiem valdībai būs jāizvēlas jau pirms Saeimas sesijas sanāksšanas, lai dažus izdevumus ierobežojošus noteikumus varētu izdot uz satversmes 81. panta pamata, kas valdībai dod tiesības starpsesiju laikā izdot noteikumus ar likumu spēku.

Visdrīzākā laikā valdība grib nokārtot arī jau agrāk projektētās pārmaiņas pārstāvniecībās ārzemēs, lai pastiprinātu to darbību saimniecisko jautājumu kārtosānā. Pārmaiņas skaņ arī sūtniecību Tallinā, jo sūtņi Zariņu uzskata par drošāko kandidātu brīvam sūtņa amatam Londonā. Ārpolitikā valdība grib nodibināt visciešākās saites ar Baltijas valstīm un sabiedrības noskaņojums šim darbam Latvijā ir labvēlīgāks kā jebkad.

Iekšpolitikā valdība ir stingri nostājušies pret apvērsuma ideju kultivētājiem un trim spilgtākiem šāda tipa darbiniekiem ir likts priekšā atstāt valsts robežas, bet kamēr tie vēl jaunu dzīves vietu nav atraduši, tikmēr ievietoti cietumā uz pazīstamā Kerenska likuma pamata.

Arv. Klāvsons.

da juba varem kavatsetud muutusi välismaa saatkondades. Paigutatakse ümber ka Tallina saatkonna tegelasi, kuna saadik Zariņš on kõigekindlamaks kandidaadiks vabale saadiku kohale Londonis. Välispoliitikas tahab valitsus korraldada võimalikult tihedamad sidemed Balti riikidega ja Läti avalike ringkonnade meeoleolu on selleks praegu kõige soodsam.

Sisepoliitikas võitleb valitsus mässuliste ideede kultiveerijatega ning kolm tähtsamad selle ala tegelast peavad lahkuma Lätist. Seni kui nad pole oma elukohta veel leidnud, nad paigutati vangimajja tuntud Kerenski seaduse põhjal.

Arv. Klāvsons.

Igaunu tautas mākslas izstāde Rīgā. Eesti rahvakunstināitus Riias.

Patiess abu tautu tuvināšanās darbs, varbūt pat pats pirmais tāds darbs ar tiešām paliekošu nozīmi bija igauņu tautas mākslas izstādes sarīkošana Rīgā š. g. 24. februārī. Tāds viņš bija šis darbs ar savu veenkāršību, istenību, dodams izdevību runāt tieši tautai uz tautu bez kādas pretenozitātes, bez kādiem blakus nolūkiem. Šajā gadījumā izpalika katras aizdomas par kādiem blakus nolūkiem, katra neuzticība vienam pret otru, kas par nožēlošanu pavada katru mēģinājumu savstarpēji tuvināties saimniecības vai politikas laukā. Tamdēļ arī šis kultūras tuvināšanās jūtamie pozitīvie panākumi, kuri, gribētos ticēt, nepaliks bez iespaيدا arī citā tīri praktiskā nozīmē.

Piederot pie dažādu tautu celmiem, ku-

Tõesti tähtis mõlema rahva lähendamistöö, võibolla esimene säarane töö, oli Eesti rahvakunstinäituse korraldamine Riias, s. a. 24. veebruaril. See töö oli lihtne ja andis võimaluse kõneleđa rahval rahvaga, mingisuguste kõrvalsihtideta. Sel juhusel ei olnud usaldamatust ega kahtlust ühel teise vastu, mis kahjuks saadab igat katset omavahel läheneda majanduse või poliitika alal. Sellepärast sellel kultuuri lähendamisel on tuntuvad positiivsed tulemused, ja tahaks loota, et need mõjutavad ka puhtpraktilist tööd.

Meie kuulume igauks isesugusesse rahva tõugu, kes omavahel pole suguluses, näib, et meie, lätlased ja eestlased, tunneme teineteist liig vähe ja oleme täiesti võõrad. Siiski, kui näeme oma keskel Eesti rahva-

ri savstarpēji nav radniecīgi, mēs, latvieši un igauņi, liekas, tik maz pazīstam viens otru, esam pat pilnīgi svešnieki, un tomēr, kad redzam reprezentējoties mūsu vidū igauņu tautas mākslu, igauņu tautas senatni viņas izteiksmīgākos veidos, kur atspoguļojas tautas darba tikums, viņas dzīves uztvere un izpratne, tad izjūtam tanī tik daudz kopēja, tik daudz mums tuva un radniecīga, kas taisni spiež brīnīties par mūsu nezināšanu vienam par otru, par mūsu garīgo kūtību savā starpā tuvināties ne tikai kultūras, bet arī saimniecības lietās.

Iedami cauri vienādus vēsturiskās attīstības posmus vienādos politiskos un saimnieciskos apstākļos, ar laiku, gluži nemanot, esam kļuvuši stipri līdzīgi viens otram.

Redzam un brīnāmies, ka mazā Igaunijas teritorija, vēl mazāka nekā Latvija, slēpj sevī tik lielu etnografisku dažādību, ka ne tikai spilgti iezīmējas četri lielie etnografiskie rajoni — dienvidi, ziemeļi, stipri savdabīgie rietumi ar salām un vēl īpatnējākie austrumi ar raksturīgo setuku zemi, bet arī bieži vien katra draudze, ja pat vēl sīkāka teritoriālā vienība ir uzskatāma par sevišķu etnografisku nodalījumu ar īpatnējām pazīmēm. Šī tieksme uz savrūpību un noslēgtību, kas arī pie latviešiem tik pazīstama, liecina par igauņu tautas stipro garīgās izteiksmes spēju, kas grib un var pretoties lielo kaimiņu tautu denācionālīzējošam iespaidam. Ja vietumis šie svešie iespaidi arī ir manāmi, tad, no otras puses, pārsteidzoša ir parādība, ka taisni nomaies, kur šis svešais iespaids varētu būt vislielāks — salas un setuku zeme, — visneatmaidīgāki uz tura senatnes tautas mākslas veidus līdz pat tagadējām dienām. Arī Igaunijai ir sava Latgale — setuku zeme un sava Nīca un Rucava — salas.

Imponējoša ir ne tikai igauņu tautas mākslas priekšmetu dažādība un viņu gaume, bet sevišķi tā lielā mīlestība pret tautas senatni, pret savas tautas tradīcijām un viņu saglābšanu, kāda izsakās sevišķi igauņu tautas jaunatnē, vispirmā kārtā studējošā paaudzē, kuŗas aizrautība šinī ziņā ir jau palīdzējusi radīt igauņu tautai slavenus kultūras pieminēkļus.

kunsti, eesti rahva minevikku, nii hästi väljendatud kujul, kus peegeldub rahva tööroõm, tema eluviis, siis tunneme nii palju ühist, et peame imetlema, kuidas meie ei jõua üks teisele läheneda kultuurja majandusasjus.

Käies üht ja sedasama teed ajaloolises arenemises, ühesugustes poliitilisis ning majanduslisis oludes, aegajalt oleme saanud väga sarnaseiks teineteisele.

Näeme ja imetleme, et väike Eesti maaala, veel väiksem, kui Läti, peidab eneses nii suurt etnograafilist rikkust, mis iseloomustab nelja suurt etnograafilist raiooni — põhja, lõuna, omapärane lääne ja kõigehuvitavam Setumaa. Peaaegu ka iga kihelkond ja vald on omasugune etnograafilise osakond. See püüe omapärasusile ja olla teistest eraldi, mis on tuntud ka lätlaste juures, tunnistab Eesti rahva tugevat väljendamisjõudu, mis tahab ja võib vastuseista suurte naaberriikide denaţionaliseerivale mõjule. Kui vahel on ka näha seda võõrast mõju, siis üllatab meid see omadus, et sääal, kus ta võiks olla kõigesuurem — saartel ja Setumaal, meie seda ei märka. Sääal kontaktse rahvariideid veel tänapäevani. Ka Eestil on oma Latgallia — Setumaa ja oma Nīca ning Rucava — saared.

Imponeeriv on mitte ainult Eesti rahvariiete ja teiste esemete mitmekesisus ja maitse, vaid iseäranis suur armastus rahva mineviku ja traditsioonide vastu ja soov kaitsta selle mälestusi. Seda soovi näeme iseäranis Eesti noorsoo keskel, pääasjalikult üliõpilaste ringkonnis, kes aitasid luua kuulsaid Eesti rahvakultuuri mälestusambaid. Eesti Rahvamuseum Tartus on üks tähelpanuväärsemaid põhjarahvaste muuseume, võibolla mitte niipalju oma esemete hulgaga, kui eeskujuliku korralduse ja süstematiseerimisega. Tema asutamine on seotud **Dr. J. Manninen**'i nimega, aga praegu teda juhib direktor **F. Leinbok**. Rändav näitus on Eesti Rahvamuseumi väike osa, mis käinud ringreisil kõigis Euroopa suuremate kultuurkeskpunktides. Ta teeb suurt kultuurpropaganda tööd, mis on imetlemist väärt ja ühes sellega tunnistab Eesti aktiviteedist rahva ja riigi kultuurpropa-

Igaunu Nacionālmūzejs Terbatā, kuŗa nodibināšana saistās vispirmā kārtā ar Dr. J. Manninena vārdu un kuŗu iestādi patlaban vada direktors F. Leinboks, pieder pie priekšzīmīgākiem ziemeļu tautu mūzejiem, jā ne tik daudz ar savu priekšmetu daudzumu, tad ar savu priekšzīmīgo iekārtu un sistematizāciju. Ceļojošā izstāde, kas ir tikai maza daļa no Igaunijas Nacionālmūzeja krājumiem un kas jau agrāk ir apceļojusi lielākos Eiropas kultūras centros, veic milzīgu kultūras propagandas darbu, kas ir apbrīnošanas vērts un kas reizē liecina par igauņu tautas aktivitāti savas nācijas un valsts kultūras propagandas darbā. Tamlīdzīga aktivitāte savukārt liecina ne tikai par igauņu tautas lielo dzīvot gribu, bet arī par viņas dzīvot spēju.

Igaunu tautas mākslā redzam vispirms igauņu sievietes lielo iespaidu mākslinieciskā radīšanā, igauņu sievietes prasmi ielikt mākslas gaumi ikdienišķā darbā un ikdienas gaitās. Apģērbu un rotu kolekcijas to saka pārliecinoši. Raksturīgi, ka igauņu folklorā, tautas dziesmās, izsakās tas pats darba tikums, tā pati darba slavināšana, kas īpatnēja latvju dainām. Darbs tautas garīgā uztverē nav bijis jūgs, bet ir bijis drīzāk svinīga ceremonija, kuŗai sava izteiksme ir bijusi arī apģērbā. Ja tautas dziesmā igauņu tautas pašapzinīgi dzied, ka viņai ir desmit galvas rotas — aubes: sava plavai, sava tīrumam, sava kūtij, sava istabai, tad tas reizē ir himna darbam un reizē arī himna tautas mākslas izjūtai. Te redzam daudz radniecīga abu tautu garīgā pasaulē.

Dien' dienā vērojot izstādes apmeklētājus bija redzama zīmīga parādība, proti, ka nereti vieni un tie paši apmeklētāji nāca izstādē vairākas reizes. Sevišķi no jaunatnes un studejošo aprindām. Tā ir liecība par izstādes sugestējošo iespaidu. Protams, izstādē nebij nekā kliezdoša, bet taisni viņas vienkāršībā bija redzama tautas dvēsele, protams, vienīgi tiem, kas caur šiem nedzīviem priekšmetiem prot tautas dvēselē ieskatīties un viņā lasīt. Var ar pārliecību teikt, ka šī izstāde lika daudziem ieskatīties igauņu tautas dvēselē, redzēt viņas garīgo seju. Sevišķi jāpriecājas par mūsu jaunatnes intere-

ganda tēv. Säärane elav tegevus tunnis-tab Eesti rahva suurt elurõõmu ja samuti ka tema jõudu elada.

Eesti rahvakunstis näeme Eesti suurt mõju kunstilises loovtões ja tema oskust väljendada oma kunstimaitset igapäevases tões ja harilikkēs asjus. Seda tõendavad rahvariiete ja ehete kollektsioonid. Iseloomustav, et Eesti folklooris, tema rahvalauludes kuuleme seda sama tööarmastust ja töökiitust, mis läti rahvalauludeski. Töö polnud vastik, vaid pidulik komme, kus suur osa oli ka riietusel. Kui Eesti naine uhkelt laulab, et temal on kümme pääkatet — üks niidule, teine põlule, kolmas toale ja neljas laudale, siis see on ühes sellega ka hümn tööle ja rahva kunstitundele. Mõlema rahva vaimlises elus näeme palju ühist.

Igapäev külastades muuseumi, nägin iseloomustavat nähtust — samad külastajad tulid mitu korda, iseäranis noorsoo ja üliõpilaste ringkondadest. See asjaolu tunnistab näituse sugereerivat mõju. Tõsi, näitusel ei olnud midagi, mis ärataks kõmulist tähelpanu, kuid nimelt tema lihtsuses oli nähtav rahva hing. Muidugi, seda nägid ainult need, kes nende asjade läbi oskavad vaadata rahva hinge ja säält lugeda. Võib tõendada, et sellel näitusel said paljud vaadata Eesti rahva hinge ja näha tema vaimlist nägu. Iseäranis peame rõõmustama meie noorsoo suurest huvist selle vastu. See annab põhjust loota, et vähemalt tulevikus kaob praegune võõras vaim meie vahel, mida on kasvatanud meie valitsejad minevikus.

Näitusel oli suur tähtsus ka mõlema rahva tegelikuks lähendamiseks. Eestist ja eestlasist veel mitte kunagi ei ole nii palju kirjutatud Läti ajalehis ja ajakirjus kui näituse ajal. See oli nõnda ka Eesti 15. aasta iseseisvuse juubeli puhul, milleks korraldati ka rahvakunsti näitus, mis andis põhjust rääkida ja kirjutada Eestimaast terve kuu aega.

Nõnda on need rohkem kui 200 Eesti etnograafiat ja rahvakunsti ning samuti kõiki Eesti elualasid käsitlevad kirjutised teinud suurt eestlaste ja lätlaste lähendamise tööd.

O. Nonācs.

si. Tas dod pamatu domāt, ka nākotnē vismaz zudīs garīgā inertība vienai tautai pret otru, kas mums pagātnē no svešām varām apzinīgi ir ieaudzēta.

Bez sava tiešā iespaida izstāde ir darījusi arī savu netiešo iespaidu uz abu tautu tuvināšanu. Nekad par Igauniju un igauņiem nav tik daudz rakstīts latviešu laikrakstos un žurnālos, kā taisni pa izstādes laiku. Tas izskaidrojams gan pa daļai ar Igaunijas 15 gadu pastāvēšanas

jubileju, kādam gadījumam izstādes sarīkošana bija piemērota, bet tomēr taisni izstāde deva ierosinājumu runāt un rakstīt par Igauniju un igauņiem veselu mēnesi no vietas. Un tā tie vairāk nekā 200 dažādie raksti ne tikai par igauņu etnografiju un tautas mākslu, bet par it visām igauņu dzīves nozarēm savā kopībā ir veikuši lielu latviešu un igauņu tuvināšanās darbu.

O. Nonācs.

Tautu Savienības veicināšanas biedrība Rahvasteliidu ühing

Latvijā noturēja 26. aprīlī, ārlietu ministrijas sēžu zālē, padomes sēdi un gada sapulci. Pirmo vadīja padomes priekšsēdis prof. Dr. A. Spekke; tā sagatavoja materiālus sekojošai pilnai sapulcei. Par pilnas sapulces vadītāju ievēlēja bijušo ministru prezidentu A. Alberingu, par sekretāru zvēr. adv. V. Voitu. Gada darbības un kases pārskatu cēla priekšā valdes priekšsēdis prof. L. Adamovičs. Biedrība piedalījies ar saviem delegātiem Starptautiskās ūnijas (Union Internationale des Associations pour la Société des Nations) gadskārtējā pilnsapulcē Parīzē, no 4.—9. jūlijam 1932. g., izdevusi memorandu „par Rīgas Doma baznīcas vēsturi un tagadējo stāvokli“ (angļu valodā) un uzturējusi kontaktu ar kaimiņu valšķu radniecīgām biedrībām. Sapulce apstiprināja darbības un kases pārskatu un, pārrunājot turpmāko darbību, uzdeva attīstīt lielāku rosību kontakta kommisijai, kas apvieno 28 sabiedriskās organizācijas, ar lielu biedru skaitu. Biedrības padomē ievēlēja 30 redzamus sabiedrības darbiniekus un darbinieces. Biedrības oficiālā adrese: Rīgā, Latvijas ūniversitātē.

Lātis pidas 26. aprīlīl vālisministeeriumi koosolekute saalis nōukogu istāngu ja aastakoosoleku. Esimest juhatas nōukogu esimees prof. Dr. A. Spekke; valmistati materjale jārgnevale koosolekule. ūldkoosoleku juhatajaks valiti endine ministerpresident A. Alberings, sekretāāriks vann. adv. V. Voits. Lāinud aasta tegevusega ja kassa seisukorrāga tutvustas juhātuse esimees L. Adamovičs. ūhing on saatnud oma eesseisjaid Rahvusvahelise unioni (Union Internationale des Associations pour la Société des Nations) igaaastase ūldkoosolekule Pariisis 4.—9. jul. 1932. a., andis vālja memorandumi „Riia Doomkiriku ajaloost ja praegusest olukorrast“ (ingliskeeles) ja on olnud kontaktis vastavate naabermaade ūhingutega. Koosolek kiitis hāāks juhātuse lāinud aasta tegevuse ja tegi kontakti komisjonile ūlesandeks arendāda elavamat tegevust, kuna ta ūhendab 28 organisatsiooni. ūhingu nōukokku valiti 30 tāhtsat avalikkuse tegelast. ūhingu aadress: Lāti ūlikoolis.

**Rietum- un Austrumbaltijas tuvināšanās biedrības Rīgā.
Ida ja Läänebalti rahvaste sõprusühingud Riias.**

Latvijas-Igaunijas biedrība (Skolas ielā 13.), priekšnieks A. Alberings. Valdes locekļi: M. Antons, H. Albāts, H. Celmiņš, V. Ivask, Fr. Lasmanis, J. Mölders, V. Munters, O. Nonācs, H. Rozenfeldts, A. Tentelis. Sekcijas: tautsaimniecības (priekšsēdis A. Alberings), juridiskā (M. Antons) un kultūras (A. Tentelis). Biedrības „Mēnešraksta“ redaktors — F. Balodis.

Latviešu - lietuvju vienība (Tērbatas ielā 33-35), priekšsēdētājs J. Rīteris. Latviešu - lietuvju vienība rīko kopā ar Lietuvju - latviešu vienību kopsēdes 29. un 30. š. g. aprīlī Rīgā, lai pārrunātu labāka sadarbība veidus un latviešu, lietuvju un igauņu tuvināšanas biedrību kopdarbības jautājumus.

Latviešu - somu biedrība (Artilerijas ielā 3), priekšsēdis L. Adamovičs.

Latviešu - zviedru b-ba (Baznīcas ielā 5, dz. 15), priekšnieks F. Balodis. Biedrība sarīkoja 1931. gada novembrī Stokholmā latviešu etnografijas izstādi, Rīgā 1932. gada novembrī Gustava Adolfa piemiņas izstādi un 1933. gada rudenī rīkos Rīgā, V. V. m., zviedru etnografijas izstādi.

Latviešu - dāņu biedrība (Tērbatas ielā 1/3), priekšsēdis A. Ķēniņš.

Lāti-Eesti ūhing (Skolas ielā 13.), esimees A. Alberings. Juhatuse liikmed: M. Antons, H. Celmiņš, V. Ivask, Fr. Lasmans, J. Mölder, V. Munters, O. Nonācs, H. Rozenfeldts, A. Tentelis. Komisjonid: majanduse (juhataja A. Alberings), juriidiline (M. Antons) ja kultuuriline (A. Tentelis).

Lätlaste - leedulaste ūhing (Tērbatas ielā 33/35), esimees J. Rīteris. Lätlaste-leedulaste ūhing korraldab ūhes Leedulaste-lätlaste ūhinguga nõupidamise k. a. 29. ja 30. aprillil Riias.

Lätlaste - soomlaste ūhing (Artilerijas ielā 3), esimees L. Adamovičs.

Lätlaste-rootslaste ūhing (Baznīcas ielā 5, krt. 15), esimees F. Balodis.

Lätlaste-daanlaste ūhing (Tērbatas ielā 1/3), esimees A. Ķēniņš.

K. a. 27. aprillil korraldati vastasutatud Baltiunioni ūhingu (Kaļķu ielā 3), pidulikku avamiskoosolekut, esimees G. Zemgals, vicepresidendid A. Alberings ja J. Rīteris.

27. aprīlī sarīkoja svinīgu atklāšanas sapulci jaundibinātā Baltijas unijas biedrība (Kaļķu ielā 3), priekšsēdis G. Zemgals, viceprezidenti A. Alberings un J. Rīteris.

Latvijas - Igaunijas biedrības mēnešraksts iznāk reizi mēnesī, mēneša sākumā. Mēnešraksta abonements līdz šī gada beigām Latvijā, Igaunijā un Lietuvā Ls 3,80., citās zemēs Ls 4,50. Atsevišķa burtnīca maksā Latvijā Ls 0,50, bet pirmā burtnīca (kā dubultnumurs) — Ls 0,75. Redakcijas adrese: Rīgā, Basteja laukumā 8, dz. 4, tāl. 34420; izdevniecības un ekspedīcijas — Rīgā, Elizabetes ielā 21, dz. 4, tāl. 23717. Pasūtījumus un naudas pārvedumus lūdz adresēt Latvijas-Igaunijas biedrības mantzinim Fr. Lasmaņa kġm, Rīgā, Brīvības bulvārī 1; Fr. Lasmaņa tāl. 20557. Latvijas - Igaunijas biedrības adrese: Rīgā, Skolas ielā 13.

Lāti - Eesti ūhingu kuukiri ilmub üks kord kuus kuu algul. Kuukirja tellimishind käesoleva aasta lõpuni Lātis, Eestis ja Leedus Ls 3,80, teistes maades Ls 4,50. Ūksik vihk maksab Lātis Ls 0,50, kuid esimene vihk (doppeltnumbrina) Ls 0,75. Toimetuse address: Riias, Bastei plats 8., krt. 4., telef. 34420; vāljaandja ja talitus Riias, Elisabeti tēn. 21., krt. 4., tel. 23717. Tellimisi ja rahasaadetisi palutakse adresseerida Lāti - Eesti ūhingu laekahoidjale hārra Fr. Lasman'ile Riias, Brīvības bulv. (Vabaduse puiestee) 1. Fr. Lasman'i telef. 20551. Lāti - Eesti ūhingu address: Riias, Skolas ielā 13.

Fr. Lassmaņa sēklu tirgotava

R ī g ā, Brīvības bulvārī № 1. Dibināta 1891. gadā

Pirmklasīgas dārzaugu, puķu un lopbarības sakņaugu sēklas

Jaunākās Dāliju šķirnes

Skaistākās krāsas zobenāju (gladioli)

Dārzkopības rīki

Ātra un laipna apkalpošana

Izdevēja: Latvijas - Igaunijas biedrība, priekšnieks A. Alberings.
Atb. redaktors: prof. Dr. Fr. Balodis.

LATVIJAS CUKURU

piedāvā vairumā Latvijas
 cukura monopola birojs

Rīgā, Valdemāra ielā № 2-a

Dabūjams vēl smalkais, kā arī
presētais graudu cukurs

Cukura saturs augstvērtīgs (99,8°)

Cenās mērenas

Savienota ādas fabrika

AKC. SAB.

Oskars Vildenbergs

dibin.: Eesti, Kuresaarē, 1857. gadā

Rīgā, Törnkalnā, Bauskas ielā 10-18

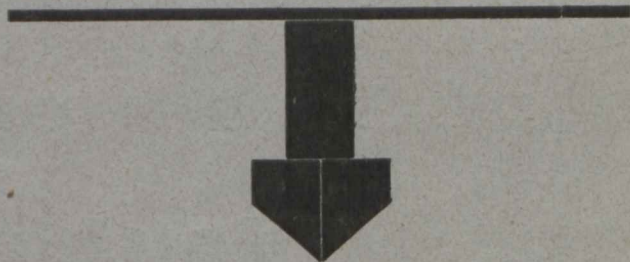
Tālr.: 33912, 33272, 33452

Sarkanās zoļu ādas, vaches-ādas, starpzoļu ādas,
 juchtādas, dažādas ādas armijas vajadzībām dzen-
 siksnu ādas, oderu ādas, mēbeļu ādas, portfeļu
 ādas, virsādas, chromādas, bokskalīs, krāsotas
 ādas u. c.

Rīgas Tekstilfabriku

Akc. Sab., Rīgā

Vērptuves, austuve, krāsošana, balināšana, apretūra

Ražo pazīstama, pirmklasīga labuma

Vilnas audumus
Angļu ķemdzijas

adītavām, izšuvumiem, persiešu paklājiem
tamburēšanai, adīšanas u. c. rokdarbiem

Noliktava: Rīgā, Šķūņu ielā 9. Tālr.: 23543, 23545. Pasta kast. № 14

Noliktava: Tallinnā, Vene tāj. 1. Pārstāvis: A.-S. Merkatura. Tālr. 436 85